ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 855 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ, 1899 ՕԳՈՍՏՈՍ 7–19 | 13 ՐԷՊԻՒԼ ԱԽ" 1317 | 7 ԱՂՈՍՏՈՍ 1315 | Դ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ …

«بوزانتيون»
ارمنيجه يومی وسياسی غزته . صاحب امتياز و مدير مسئولی
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولی
دائره مخصوصه ده در

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՄԵՐ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԿԻՆ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐԸ

Կիրակի է. պատանեկան յիշատակներ կ'արթննան մտքիս մէջ, հոն գեղեց մը կ'հմայէ զիս, սիրեցեալ դասատուիս դէմքը, ու կ'որոշեմ այսօր երթալ իր քովը անցընել։

Վօսփորի վրայ եմ. Ջուրերն ինչո՞ւ այսքան կ'ժպտին. կ'ուզե՞ն արդեօք մտերմանալ իրենց մօտիկ հոգիներուն հետ. կ'ճանչնա՞ն ասոնց ներքին կեանքը.... Այո՛, զուարթ բազմութիւն մը կ'ելլէ Վերին Վօսփոր հովանալու համար. առողջապահական պահանջք է, ո՞վ բան կ'ըսէ. բայց եթէ հոգեբանական տեսակէտով դիտենք, ո՛վ գիտէ ո՜րքան տարբեր ըմբռնումներ կան կեանքը վայելելու եղանակներուն մէջ. մին հաճոյք կ'զգայ բնական բանաստեղծութենէն, միւսն եռանդնոտ խօսակցութենէ մը, սա՛ խոճալէն, նա՛ տափակութենէն։ Հո՛ս կ'նշմարես ճաշակը բարձր, հո՛ն գռեհիկը, սակայն կեանքի իմաստասիրութիւնը լիովին հասկնալու համար հոգեւանցի ակնարկը չի բաւեր լոկ։ Նայուածքներ կ'մատնե՞ն ներքինը, սուր թափանցկոտութեամբ մը կ'ուզէի կարդալ ասոնց մէջ ամփոփուած բաղձանքներ, կ'եռազէի մաքուր իղձեր։

Շոգենաւին սուլիչն սթափեցուց զիս իմ մտախոհ վիճակէս. եկա՞ր թէ երկարե՞ր, երկարել մտածութեանցս անվերջ շարքը։ Հիմակ ուրախ ու զըւարթ միջավայրի մը մէջ կ'գտնուիմ, որ կ'ազդէ վրաս։ Օրթագեղի ծովահայեաց այդ տունին գերագոյն ըղձանքն է մանուկները սիրել ու կրթել գործքո՛վ ալ, գրչո՛վ ալ, հոգիո՛վ ալ։ Երկուստեք համաձայնութիւն մը երջանկութեան դուռը բացած է, այդ ընտանեկան դրախտն իր մինինիկ ու սիրուն հրեշտակն ալ ունի, Արա՜ն....։

Առատ նիւթեր ունէինք կրկնելու. այս անգամ նախապատուութիւն տըւինք գրական ու երաժշտական խօսակցութեան։ Վօսփորը վարը կ'հեւար, անդին՝ ասիական եզերքին վրայ փունջ փունջ ծառեր կ'կանաչազարդէին կարմիր հողը։ Բարձունքը Զամլըճան կանգնած էր, որ հպարտօրէն կ'դիտէր սա՛ հիանալի տեսարաններուն։ Մեք ազդին մէկիկ մէկիկ ուշադիր աչքէ կ'անցընէինք Շորէնի, Վակնէրի, Լիսդի, Վէրտիի, Բականինի, Հովմանի, Կլիւքի, Շուպէռդի, Կունօ, Մոցարդի, Պախի, Հայտընի, Հանտի, Պեդովէնի, Մէնտէլսոնի, Շումանի, Ռոսինիի, Բատէռեվսքիի կենդանագիրները։ Արուեստագէտի հանճարեղ գլուխնե՜ր իրենց յատկանշական զարդարանքով. ճակատին վեհ գոտայ. խորունկ՝ նայուածքին, ու սիրեցի զիրենք։

Տիկին Պոյաճեան յօժարեցաւ զարնել Շորէնի Մառշ ֆիւնէպրըն, Վակների Մառշ տը բէլըռէնը, Ռոսինիի Մոյիզ …, Լիսդի Ռիկոլէթթօն. որքա՜ն բարեբախտ էի վարպետներու հրաշակերտներ ճարտար դաշնակահարէ մը լսելուս։ Ա. հատուածին վերացայ, երկնքի ձայներ կուգային կարծես, անդենական կեանքի ալէլուներ, հեռուերէն հմայքն ունեցայ պահ մը։ Բ. կտորը Փրանսական խանդէն աւելի գերմանական պաղութիւնն ունէր. Լուրտի տաքսիրտ մայրապետը, սէկստիկ կրօնաւորն և բարեպաշտ Տքդ.ը զուր փնտռեցի, տարտամ հաւատքի մը ևւէճներն հոգիս զգացի. արդէն Տիկինն ալ չէշտեց այդ թերութիւնը։ Գ.ն հիացուց զիս. Սինայի բարձրէն Աստուած կ'գոռար գոգցես, չանթող Աստուածը....։ Աղօթքին սկիզբն ու վերջն ուժգին էին. միջին մասը տրտմանո՞յշ. Հիւկոյի քերթուածներուն ազդեցութիւնը կրեցի։ Դ.ը շատ դժուար կտոր մըն էր, որ զարնողին յաղթական պսակը պիտի յօրինէր. ո՛վ Տէր, ի՜նչ նրբերանգումներ, ի՜նչ թաւ խաղեր, ի՜նչ գեղգեղներ թըռչուններէն գողցուած իր նուագատողը (mélodie) աքանչելի՜...։ Ես սա համոզումը կազմեցի թէ կատարեալ արուեստագէտն ամբողջ բնութիւնը սերտելու է, որ արուեստի մայրն է։ Հանճարը կրնայ միայն յաջողիլ այս մասին։ Դաշնակահարին տաղանդն ալ կ'կայանայ երգայարդարին բոլոր յոյզերը, բոլոր զգացումներն ու հոգիացումներն ըմբռնելուն մէջ։ Այո՛, Տիկին Պոյաճեան իր երաժշտական հմտութեամբ թափանցած էր իր արուեստին գաղտնիքին։ Ինծի կ'մնայ սրտագին շնորհաւորել զինք, և գնահատել իր արժանիքը։

Իցի՜ւ թէ ունենայինք իրեն պէս զգայնոտ և տեսլապաշտ արուեստագէտ մայրեր, որք նիւթէն զատուած քիչ մըն ալ պայծառ հոգիի կեանքով, ու իրենց զաւակներուն ներշնչէին ազնիւ զգացումներ և մաքուր մտածումներ։

Ընողքնե՛ր, բամբասանքէ ու չարախօսութենէ աւելի գերադաս չէ՞ ժողվել ձեր շուրջը տղաքներնիդ. և վայելել գրական կամ երաժշտական գեղեցիկ ժամանց մը։[*] Այն ատեն երգն սիրող փոքրերը շատ շնորհակալ պիտի ըլլան ձեզի, ինչպէս ես շնորհակալութիւն կտրեցայ ճշմարիտ արժանիքին առջև։

Վ.Ա.Ր.Դ.

ԳՐԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆՑ

ՍԱԳՕՆ
ՄԱՏՂԱՇ ՃԱՐԸՆԿԱՆԸ

Դեկտեմբերի 27ը՝ կիրակի օր մ'էր։ Զմեռնայի՜ն օր։ Ցուրտը՝ 17 աստիճանէն վեր՝ Մուշը մշուշի մէջ, մէնտէչը կը հոսի, ու՝ տեղական բացատրութեամբ՝ Թուքը օդին մէջ կը սառի, ու ծառերու խորշոմած թփիկներն ալ՝ գետինը չհասած՝ կը խարկուին։ Մութուլուսին՝ եթէ լուսը պէտք է ըսել մշուշաթաթախ այս մթնոլորտին՝ դուրս ելայ։ Ո՛ւր կ'երթայի, չեմ գիտեր, բայց գիտեմ թէ՝ վառարանէն բաժնուելուն պէս՝ ցուրտը՝ … օձի նման վրաս պլլուեցաւ, ու կը կծէր միսն ու ոսկորը։ Մշուշին ու ցուրտին հետ, հապա Մշու՝ սա գուրուղար, զառիվեր—զառիվար, նեղկիկ ու պտուտկաւոր արահե՞տը,— խաչ՝ քշուիլ չի գար։ Ցանկերէ թափուած ձիւնի բլուրներ՝ մեր … ճամբաները՝ … կը ձեւացնեն շատ տեղ, ու բաղդաւոր Ադամորդի մ'ըլլալու է անցորդը, որ կը յաջողի՝ առանց գլորելու, տապլտկելու՝ անցնիլ փողանէ փողան։ Ինչ որ ըլլայ, վերջապէս քալեցի։ Նոր մտած էի ոլորմոլոր փողոց մը, ու ձիւնի պաղ-լպրծուն աստիճանէ մը կը բարձրանայի, երբ վշտահար ձայներու մը ականջս զարկ … Ուշադրութիւնս՝ թրմթափ՝ այն կողմն ուղղուեցաւ, ու աչքերս սեւեռած հնացին ոտնէ գլուխ մերկուկ երախայի մը վրայ, որ ցրտասարսուռ կը տապլտկէր ձիւնի լափող … մէջ։ Դիմաղիլը … ճարընկաններէն մին էր, չէկ ու գոհար. խոռոտիկ, քըթքուշիկ, ու մինչեւ կուրծքը խրած ձիւնի մէջ, ուրկէ ելնելու համար՝ … ճգունքով կը մաքառէր. լալ, ճիչ, հեկհեկանք միասին։ Ափսո՜ս որ … աչքերէն, թաւթայ թշերէն վար գլորուած արտասունքի տաքուկ կաթիլները ո՛չ կը հալեցնէին և ոչ խօսք կը հասկցնէին ձիւնին։

Ո՜հ, հեռի՛ այս տեսարանը, չեմ կրնար ըսել թէ՝ ի՛նչ սրտակտոր տպաւորութիւն մը կրեցի։

Աղքատներ շատ կան, ու … ճարընկաններ հարիւրաւորներով, որք ամէն տեղ կը ցուցադրեն զիրենք, այնչա՛փ որ աչքերը վարժուեր են առանց յուզման դիտելու տխրաման էտ ադամորդիները, սակայն բոպէներ կան, որուն կ'ըսեն՝ հոգեբանական բոպէ, որ՝ էս մանուկ թշուառները՝ տարօրինակ կ'ազդեն, սրտերու լարը կը խառնեն, թոքը կը պրպտեն, հոգին կը խռովեն մարդուն։ Ի տես ողորմուկ վիճակին, մատղաշ ճարընկանին՝ մէկէն ի մէկ այնքան զգածուած էի, որ խոստովանիմ թէ՝ շատ ուշ ձեռք կարկառելով իր կարմրացած թաթիկին, ձիւնի կոհակէն դուրս բերի զինք։ Այն ատեն՝ սարսռալով յիշեցի թէ՝ ի՛նչ անհաւ պայքար է այս, զոր՝ ապրուստնուն համար՝ կը մղեն ճարընկանները նոյն իսկ երախայական— պաշտպանութեան կարօտ վիճակին մէջ, և ի՛նչ է աղքատին, տնանկին, կեանքը կամ ապրուստը, որի համար, գայլի ձագի նման պարտի կուրծք տալ բնութեան բոլոր պատուհասներուն, անողոք բնութեան, անողո՜ք էս սառնամանիքին։ Ճարընկանը՝ եօթն տարեկան մանկիկ մ'էր. օրօրոցի— գրկանոցի տխմար մը։ Մե՜րկ, մեր … բառով, գլուխը բաց, մազերը՝ սառէն ցցուած, ոտքերը բոբիկ … սրունքները, … ազդրերը. թեւերը, սիրտը մէջքը … — …։ Կը հասկնա՞ք այս բառը։ Անոր մատաղ-մատղաշ մարմինը պատատած էր քուրջի կտոր մը։ Ու մի՛ կարծէք՝ շապիկ, բաճկոնի կամ վարտիկի մը կը նմանէր այն։ Ի՛նչպէս նկարեմ։ Այդ շորը՝ երկվաձեւ երեք կտորներէ կը բաղկանար, որոց իւրաքանչիւրը՝ մէկ մէկ մատ նաչափ լայնկեկ՝ կախուած էին վզէն, մէջքէն ու ձախ ուսէն, ուրկէ՝ փորին վրայ կ'իջնէր թաթնոցի պէս կտոր մը—ճարընկանի իր …։ Աղապատանօք վեր առի զինքը ձիւնի կոհակէն, փայփայեցի, կարծելով թէ մխիթարած եղայ։ Սակայն երբ ձեռքը զարկաւ … ու զարտակ գտաւ զայն, աւելի ողորմագին սկսեց հեծել։ Դողդղուկը եռապատկեցաւ, ակռաները՝ ջնջխուելու ուժգնութեամբ՝ կը կափկափէին, ու ցրտէն մոռած ձեռքերը, ոտքերը, փափուկ մարմինը … կարմիր էին։ Ի՞նչ ընել։ Կը փաղաքշեմ, ու ձէնը չի կտրիր։—Ա՜խ, էս հաչէներս, էս հաչէներս … կ'աղաղակէր։ Ու մատները կը ցցէր այն վայրահակ տեղին վրայ, ուր ինքն գլորած էր։ Ձիւնի մէջ թափած բըրդուճները, աճով դողով, … արնէ արցունքով ձեռք բերած ոգեպահիկն էր, զոր՝ ոչ մէկ բանի հետ փոխել կ'ուզէր։ Իր … հոն էր։ Անունը հարցուցի, պատասխանեց ինձ։ Սագօ՛ ըսի, ի՛նչ կ'ուզես, հաչէ՞ն—, կրկնեց։ Անկարելի եղաւ համոզել զինքը, աչքունքն անդին էր՝ Սահիպուած վար իջայ, ու քանի մը … կտորներ հասուցի իրեն։ Անով միայն մխիթարուեցաւ, և ես՝ ո՛րչափ ուրախ եղայ, երբ տեսայ որ՝ նեղ սրտիկը լենցաւ, կափկափումը դադրեցաւ, աչքերնին … եկաւ։ Գրեթէ մոռցած էր իր տառապանքը։ Ա՛լ, զիս թողլով, վազեց իր սառած բուրթերուն վրայ, ու մօտակայ տան մը դրան կոշնակին կառչած, … մը՝ սկսեց հնչեցնել։—Քրիստոսի սիրուն, ձեր տղեկներու արեւուն, բըրդուճ մը հաց—այս էր իր մուրացիկ տաղը։ Նոյն պահուն՝ չան լակոտիկ մ'ալ կաղկանձելով քովը հասաւ, ու երկուքն մէկտեղ՝ երկար կ'սպասէին … մը հացի համար, եթէ՝ այն ալ տրուէր սակայն. ու ես խռովայոյզ՝ վեր վեր կ'երթայի, չգիտեմ ո՛ւր։

Ճարընկանները համակերպած են իրենց ճակատագրին։ Անոնց հոգիի … միմիայն … բըրդուճ մը հաց, կամ լումայ մը, զոր հազա՜ր դարդերով հազիւ կրնան ձեռք բերել, քաշելով … մարդուն՝ անգամին ալ նախատինքը, որ չողորմելէ զատ, շատ անգամ հայհոյելով կը հալածէ մարդկութեան էս ողորմելի զաւակները։

Երկա՜ր մտմտացի Սագօյի հալի վրայ, և Սագօյի նմաններու վրայ։ Ցաւ է ինձ, ու ձեռնհաս չէի, բան մ'ընելով զինքն ալ, զիս ալ մխիթարելու. զի իր մխիթարութիւնն իմ սփոփանքս պիտի ըլլար։ Ուրո՞ւ դիմէի, ո՛վ կար։ Աղքատախնա՞մ,— Աղքատահոծ այս գաւառին մէջ չկա՜յ Աղքատախնամ հոգաբարձութիւն, հընուց ալ, նորուց ալ։ Մտածեցի, ու չկրցի գտնել մէկն ալ, որու դիմելով, իր որդեգրութեանը յանձնարարէի։ Մուշ՝ մեծ քաղաք մը չէ, թէև քաղաքի մեծութիւնը չէր իմ փնտռածս, … պէտք էր մեզ՝ խիստ հոգուագէտ կամ … բան մը։ Հոս սովորութիւն չկայ գրեթէ՝ ուրիշ տեղերու պէս՝ Սագօյի նմանները, տուն առնել, խնամել, սնուցանել։— Ո՞ր մէկը խնամենք, կըսէր ինձ բարեկամիս մէկը՝ թէև կը համակերպէր թէ՝ Աղքատախնամի մը գոյութիւնն, … պէտք մ'է այստեղի համար. ո՞ր մէկը հագուեցնենք. խեղճերը՝ ունեւորներու եռապատիկ ու քառապատիկն են, գոհ ըլլանք որ իւրաքանչիւրն՝ իր … կը յաջողի մէկ մէկ բրդուճ ձեռք անցընել, և անօթի փորիկը կշտացնել կամ ստամոքսը խաբել են։— Ո՞ր … ո՛չ, այդ հարցը՝ ինձ համար՝ արդարացի չէ։ Աղքատներուն չարքէն՝ գէթ հատ մը, կամ քանի մը հատեր պակսած կ'ըլլան։ Այդ ալ բարիք մ'է։ Արդէն՝ Որբանոցներն ալ նոյն բանը չէ՞ն ըներ։ Միթէ, անոնց բացուելովը՝ պէտք է հասկնալ թէ բոլոր աղքատները պատսպարուա՞ծ են։ Ասով հանդերձ՝ բան մ'ըրած եղանք այդ տառապաղդիկներուն համար։ Թէև կան ըսողներ՝ ու իրաւունք ունին՝ թէ՝—քանի որ միահամուռ բոլոր որբուկները պատսպարել ու կերակրել անձեռնհաս ենք, ու չենք գիտեր թէ ամէն տեղն ալ ընտրութիւններն անաչառ ու բարեխիղճ … մը վրայ են, լաւագոյն է, կ'ըսեն, ժողովուելիք որբերու թիւը … քիչ պահել ու լաւագոյն դաստիարակութեան, արուեստի մը արժանացնել զանոնք, որպէս զի գէթ որբանոցէն ելնողները ժամանակին համաձայն պատրաստուած, մտաւորական—գրական պաշարով օժտուած՝ իսկապէս օգտակար ըլլային։ Եթէ ոչ՝ նախնական հասարակ ընթերցանութիւն մը, չոր ու ցամաք կրթութիւն մը ապագայ մը չի խոստանար անոնց, տեղական աշխատութեանց չպիտի յարմարին, ինչպէս բեռ էին, դարձեալ՝ աւելի ծանր բեռ պիտի ըլլան իրենք իրենց և ժողովրդին, օրինակները անհամար են, և փորձը կ'ապացուցանէ ամէն բան։ Հիմայ՝ էլի դառնանք Սագօյին։

⁎⁎ Հինգ օր յետոյ՝ կրկին տեսայ զինք։ Այս անգամ պզտիկ բռնակի մը նման՝ աւելի դժխեմ ու արգահատելի, 3 տարեկան աղջնակ մը չոլակ, ոտքերը կ'գթոտէին, ու քրտնաթոր կը հեւքար։ Ան ալ իրեն նման … իր քուրիկն էր, երկուքն ալ կը ճճմային՝ երերալով կամուրջ մ'իջան ուրկէ՝ սահելու վախէն՝ չէին համարձակէր անցնելու։ Օգնեցի, կամուրջէն անցուցի զիրենք, ու մինչ կը բաժնուէի. թաւալագլոր՝ սառած գետնին վրայ ինկան։ Վեր առի զիրենք, փոքրիկը գիրկս ու Սագօն առաջնորդնեց։ Երկուքն էլ դալկահար էին։ Խօսեցուցի Սագօյին, կարծես է՛լ կը … ինծի, կը վստահէր։ Անօթի ենք. ասաց նա, քոյրս չթողուց որ ճարընկանութեան երթայի։ Ներս մտանք խրճիթէ մը, խրճի՞թ …, Աստուած իմ, ի՜նչ անուանենք, մէկ հատիկ ու փոքրիկ լուսամուտ մը կար պատին վերեւէն, ու … լցկած էին։ Արեւու լոյսը … հոն՝ առիքը բորբոսնած, տախտ…, … խոնաւ, մէկ կողմն՝ անասնոց …, նեխած քաւրը, զոր՝ տան … կը զետեղէր այս …— … քով. միւս կողմն ալ իրենց կեցած կամ տանջարանը, ուր կին հիւանդ մը ինկած ժպտոտ խոտերու ու փսի … հին կտորուանքներու վրայ՝ խոռ… վշտարեկ կը գրար ու տքտքար. Իր մերկ … թէ գիակը թագնեն … գզօն-գզօն … ներքեւ (հին, … պատռառուտուն վերմակ, եթէ … անունը պէտք է տալ անոր]։ Հիւանդը զիս տեսնելուն ամօթէն թէ համեստութենէն գլուխը իր գուսը … կծկուեցաւ։ Հարցուփորձել աւելորդ էր, վասն գիտէի թէ չպիտի խօսէր։ Նա էտ պահուն՝ մոռնալով իր հիւանդութիւնը, անօթութիւնը, ու լաճերուն անօթութիւնը, հոգեկան տարբեր տառապանք մը կ'կրէր։ Անծանօթի մ'երեւումը զինքը տակնուվրայ կ'ընէր։ Կ'վշտար որ անկարող էր ո և է կերպով աւանդական հիւրասիրութենէ յարգանք մ'ընծայել։ Կը լսէի որ … տակէն՝ մաղթանքներու շարք մ'էր որ կը կմմար երախտալից զգացումով, են։ Բայց ի՞նչ բանի համար, ի՞նչ ըրած էինք։

—Ոչի՛նչ։ Սակայն բաւական էր որ … համարուած մէկը … խրճիթին դուռը բացեր, ու ճարընկանի վրայ գորով ցուցցեր էր։ … առանձնայատկութիւնը մտաւորական է. ինքնին անարժան կը համարին … մարդկութեան անդամներ … վասն զի աղքատ են, միշտ …, … ճարընկաններ—…, ու … նախապաշարումն ալ անոնց սրտերու վրայ դրոշմած է ճակատա… … սա պատգամը թէ՝ … է....։ Ինքնին պատուաւոր կարծողներն ալ … նմաններու հետ տեսնուիլ, խօսակցիլ, մտերմանալ. գէթ խօսքով մխիթարել տկար մը սփոփանք կը համարեն։ Շատ նուազ են մարդասիրական լոյն զգացումն ունեցողները։

Սակայն այս խրճիթներու մէջ պէտք էր երեւէին եկեղեցական հոգեւորական պաշտօնեաներ, Աւետարանի քաղցր խօսքերով թեթեւցնելու անոնց թշուառութիւնը։ Ահա հոս է որ պիտի փայլին հոգեւորականները՝ սիրաշահելով մուրացիկներու, ճարընկաններու անմխիթար հոգիներ, տրտմաթախիծ սիրտերը։ Ո՞ւր են սակայն։

Սագօյէն իմացայ թէ հիւանդն՝ իրենց մայրիկն էր։ Ցաւոտ չեմ գիտեր, … տարի է, գիտեմ որ ոչ իրենց թոնիրին հացը և ոչ ալ տաք ապուր … էին, ամրան մերկ ու ծուատ, … անկրակ ու ծուատ։

Այն օրուան ոգեպահիկն Աստուած հասուցեր էր, բայց ո՞չ ապաքէն հետեւեալ օր դարձեալ անօթի էին։ Բայց Աստուած անհուն գթութիւն մ'է, եթէ մարդիկ մտքէն՝ կը մոռնան, նա՛ հեռուէն իսպառ չի լքաներ։ Այսպէս կը հաւատան ճարընկաններն ալ, … հաւատքն ու չարքաշութիւն … անոնց՝ անոնք վայրկեան մ'իսկ չեն … ապրիլ։ Աղէկ ըսենք՝ այնպէս … Օրերով՝ անդադար կը յիշէի, ու … շարունակ աչքիս առջեւ էին։ Չէ՛ր … մոռնալ։ Օր մ'ալ ուզեցի … տեսնել. ու չգտայ։ Ասին թէ՝ … կինը՝ հիւանդ-հիւանդ՝ լաճերն շալկեր և հեռացեր է չինական գիւղեր, ուր թերեւս Աստուածաշէն տուն մը գտնէ. ու անոր թոնիրին փոշիով ու փշրանքով պահէ իր լաճերը։ Օրհնեալ ըլլան այն վայրերը՝ ուր Աղքատախնամ կայ և օրհնեալ անոնք որք կը յիշեն ճարընկանները։

Մուշ. ԳՈՂԱՄ

[*].—Ա՜, թղթախաղ՝ն ողջ ըլլայ, թղթախաղը, կամ անվերջանալի թամլուն։ [Ծ. ԽՄԲ.]

ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐ ԻԶՄԻՐԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՆԻՍՏ ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԻՆ

Իզմիրէ մեզ կ'գրեն Օգոստ. 2/14 թուով.—Վերջին անգամ գրած էի թէ՝ դեռ Ուսումն. Խորհուրդ չունինք։ Կ'իմանամ թէ հապճեպով կազմուած է վերջապէս, վասն զի Գաւառական ժողովոյ մէջ հարցապնդում պիտի ըլլար։ Բայց այս խորհուրդն ինծի շատ անարիւն (anémique) երեւելուն կ'մաղթեմ որ Տէր Աստուած աւուրս երկարս պարգեւեսցէ։ Անցեալ Գշ. Ցուլիս 27ին Գաւառ. ժողով պիտի գումարուէր, բայց անդամներէն շատերը ներկայ չըլլալնուն նիստն Եշ.ի յետաձգուած էր. Քաղաք. Ժողովը կ'փայլէր իր բացակայութեամբը. միայն անդամներէն մին՝ Ցակոբ էֆ. Հարենց՝ Քօքար—Եալիի ճգնարանէն բարեհաճած էր ներկայ գտնուիլ։ Գաւառական ժողովոյ Ատենապետը՝ Լոզիֆէթ էֆ. Պոյլաճեան ներկայ վարչութեան ընթացքը պարսաւեր է կծու լեզուով։ Ըսեր է թէ երկու տարիէ ի վեր Վարչութիւնը պաշտօնի կոչուած է, չէ թէ քուէարկութեամբ այլ ազատ ընտրութեամբ և լիազօր իշխանութիւն … է ամէն բան կարգադրելու։ Արդ՝ ի՞նչ ըրած է մինչեւ այսօր, ոչի՛նչ, ազգին պարտքը կայ և դեռ կ'մնայ, և ասոր նման ուրիշ խօսքեր, որք ամէն Իզմիրցիի սրտին մէջ արձագանգ գտած են։ Կը տեսնեմ որ Ատենապետ էֆ. իր զգացած վիշտերն անկեղծօրէն Գաւառական ժողովոյ առջեւ պարզելով նախընթաց թղթակցութիւններս … է։ Ուրիշ անգամ մ'ալ խօսք առնելով ըսած է թէ Վարչութիւնը բոլորովին թերացած է իր պաշտօնին մէջ, աւելցնելով նաեւ որ իր տարտամ ընթացքին պատճառաւ դպրոցներու նկատմամբ ալ բան մ'եղած չէ, այն ինչ մէկ ամիսէն դպրոցները բացուելու վրայ են։ Ս. Նախագահը դիտել տուած է Ատենապետ էֆ.ին թէ ժողովին օրակարգն էր … և հետեւաբար պէտք էր միայն պիւտճէով զբաղիլ։ Ատենապետը պատասխաներ է թէ քանի որ ժողովին հարցապնդումներ եղած են պարտուց «բարդման» և դպրոցական խնդիրներու համար, հետեւաբար պէտք էր այս խնդիրն ալ լուծել։ Վերջապէս, աղմկայոյզ նիստ մ'եղած է, Քաղ. Ժողովին դէմ բոլոր կծու խօսքերով … և Ցակոբ էֆ. Հարենց իբրեւ Քաղ. Ժողովոյ անդամ չէ կրցած ո՛չ ինքզինքը պաշտպանել և ո՛չ իր պաշտօնակիցները։ Եւ եթէ պաշտպանէր իսկ, ի՞նչ երեսով պիտի կրնար պաշտպանել, քանի որ գործերն ինքնին կ'խօսին։ Այս աղմկայոյզ նիստին մէջ ժողովը յաջողեր է պիւտճէն քիչ մը բարեփոխութեամբ քուէարկել։ Անոր մուտք կողմը կ'տեսնուի 357,000 ղրշ.ի գումար մը, Ելից կողմը կ'տեսնուի 326,390 ղրշ. ծախք, 5600 ղրշ. ողորմութիւնք, 2500 ղրշ. Եւրոպա երկու ուսանողի ծախք, 3600 ղրշ. պատահական ծախք, 3000 ղրշ. դատական ծախքեր։ Գումար 341,090 ղրշ. աւելցած 16,000 ղրշ.ն ալ պիտի յատկացուի Պ. Ս. Տէր Գասպարեանի պայմանաւոր վագփ բրած կալուածներուն ամսական 10ական ոսկի վճարման։ Ինչպէս որ այս պիւտճէէն կ'տեսնուի, Իզմիրի ելմտական վիճակը շատ աղէկ է, կ'բաւէ որ գանձման մասին ևս հոգ տարուի։ Բնական է որ երբ գանձումները չըլլան, վճարումներն ալ կ'դադրին, … պատճառաւ է որ վարժապետները դեռ Յունիսի ամսականները առած չեն։

Կ'իմանամ թէ Ազգային Տուրքէն քեանեալ պահանջներու գումարը 170 հազար ղրշ.ի կ'հասնի, նոյնչափ գումար մ'ալ Եէր իճարէներէն պահանջ կայ, ըսել է 3000 ոսկիի մօտ պատկառելի գումար մը։ Ազգային գործերու վրայ այսչափ, շիտակն ըսելով ես կը ձանձրանամ գրելու, ինչպէս որ ըսած էիք, այս տեսակ լուրերը հաստատատեսակ լուրերու կարգը դասած եմ։

Իզմիր. ԹՂԹԱԿԻՑ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

Բիւզանդիոնի Կ. Պոլսոյ համար եռամսեայ բաժանորդագինն է միայն 36 ղրշ. ամսական ճիշդ 12 ղրշ.ի հաշւով։

ԵՐԿՈՒՔԻՆ ՃԷԼԱԼԵԱՆՔ

Լրագիրս բախտ ունի միանգամայն երկու Ճէլալեաններու աշխատակցութիւններովը փայլելու,—երկուքն ալ Տոքթոր։ Մին Ամերիկայէն կ'գրէ, միւսը Բերայէն։ Միոյն ճիւղն է՝ քաղաքական և գիտական, միւսին ճիւղն է՝ վիպական։ Տքդ. Հայրապետ Ճէլալեան Միացեալ Նահանգներէն Դարդանէլ իր հայրենիքը դարձած է, և հաւանօրէն ի մօտոյ Կ. Պոլիս գայ։ Իր աշխատութեամբ յօդուածներ յառաջագոյն երեւցած էին ամերիկեան թերթերու մէջ և «Աւետաբեր»ի մէջ, և իր գրիչ արդէն գնահատուած էր։ Իսկ Բերայի Տքդ. Ճէլալեանին իբրեւ վիպագիր երեւումը՝ բոլորովին անակնկալ յայտնութիւն մը եղաւ ընթերցասէր հասարակութեան համար։ Ինք իր գրածը «Պարզ պատմութիւն» միայն կ'անուանէ, բայց … թէ՝ նիւթոյն և թէ գծելու կերպովը շատ լաւ գաղափար մը կուտայ Տոքթորին մտածելու և յղանալու կարողութեանց վրայ, և գրուածն իր հետաքրքրաշարժ, սըրտաշարժ և միանգամայն բարոյական ու շինիչ պարունակութեամբ, քաջալերական ընդունելութեան կ'արժանանայ մեր ընթերցողաց կողմէ։ Տքդ. Ճէլալեան իր բժշկական նախընտրած ճիւղին մէջ շատ յաջողակ մասնագէտ մ'է, և իր այս վէպ ցոյց կուտայ որ եթէ ժամանակին յատկապէս գրականութեան ուսման պարապած ըլլար, այսօր ո՛չ նուազ ժողովրդական գրագէտ մը և կարողագոյն հրապարակագիր մը կ'ըլլար։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ

Վկայութիւն Զօր. Մէրսիէի.— Քազիմիր … Վկայութիւն Նախկին Նախարար Հանոտոյի.

Նախագահը.—Ցուցակն իր տեղն հասա՞ծ է։

Զօր. Մէրսիէ.— Պատերազմական պաշտօնատան մէջ այդ մասին բան մը չի գիտցուիր։

Նախ.— Տրէյֆիւս հարիւրապետին գալէն առաջ պատերազմական պաշտօնատունէն թուղթեր գողցուա՞ծ էին։

Մէրսիէ.—Անշուշտ։

Նախ.—Իսկ վե՞րջը։

Մէրսիէ.—Պաշտօնէս հրաժարեցայ Տրէյֆիւսի գալէն գրեթէ անմիջապէս վերջ։ Ուստի կարող չեմ ճշտել այդ կէտը։

Նախ.—Կրնա՞ք ըսել թէ գաղտնի Տեղեկութեանց Դիւանին կողմէ ո և է պաշտօն յանձնուած է Էսդերհազի հրամանատարին։

Մէրսիէ.—Գիտցածիս նայելով՝ երբեք պաշտօն յանձնուած չէ։

Նախ.— Կ'ճանչնայի՞ք Էսդերհազի հրամանատարը։

Մէրսիէ.—Չէի ճանչնար և ոեւէ յարաբերութիւն ունեցած չեմ անոր հետ։

Նախ.—Էսդերհազի հրամանատար Նախ և առաջ ուրացաւ ցուցակը գրած ըլլալը, և ասոր համար ալ անպարտ արձակուեցաւ։ Բայց Մատէն օրաթերթին խմբագրատունէն իմ հրամանովս բռնուած թուղթերուն նայելով, Էսդերհազի կ'խոստովանի թէ ցուցակն ինք գրած է։

Մէրսիէ.— Սխալ է։ Կ'պնդեմ թէ ցուցակը գրեց Տրէյֆիւս հարիւրապետ։ Երբ նոյն իսկ մասնագէտներու եզրակացութիւնները ցուցակն Էսդերհազիի վերագրեն, դարձեալ պիտի պնդեմ, ցուցակին մէջ համրուած թուղթերուն նայելով, թէ ցուցակը գրուած է Տրէյֆիւս հարիւրապետին ներշնչման տակ։ Ըսի և կ'կրկնեմ, կոչում ընելով բոլոր զինուորական մասնագէտներուն, թէ այդ թուղթերուն մէջ բաներ կան գրուած զորս սպայակոյտի Բ. Դիւանին սպաներէն մին կրնայ գիտնալ, ա՛յն ալ թնդանօթաձիգ միակ սպան, որ է սա՛ Տրէյֆիւսը։

Նախ.— Ձեռք անցուած ցուցակը բնագի՞րն է թէ բնագրին պատճէնը։

Մէրսիէ.— Պատերազմական պաշտօնատան մէջ չէր կարծուեր թէ պատճէն ըլլար։ Բելժիքա թուղթի վրայ գրուած վաւերաթուղթը բնագիր կը կարծուէր։

Քազիմիր Բէրիէ և Մէրսիէ

Տրէյֆիւսի փաստաբան Տըմանժի պահանջման վրայ, Քազիմիր Բէրիէ կանչուեցաւ Զօր. Մէրսիէի դէմ քանի մը կէտեր ճշտելու համար։

Քազիմիր Բէրիէ.—Չեմ յիշեր որ պատերազմական նախարարը Պէգադէն— Մունօ հրամանատարին միջնցաւ տեղե-

կութիւն հաղորդած ըլլայ ինծ ցուցակին Թուղթերու կարեւորութեան վրայ։ Բայց շատ որոշ կերպով կ'յիշեմ թէ Մերսիէ զօրավարին հետ ունեցած տեսակցութեանս ատեն զօրավարը, կա'մ ինքնաբերաբար կամ իմ հարցնելուս վրայ յայտարարեց թէ Թուղթերն անկարեւոր բաներ էին, և թէ պաշտօնատան մէջ ձեռք առնուելիք քանի մը տնօրինութիւնները կ'բաւեն ի դերև հանելու համար այդ Թուղթերուն օտարին յանձնուելուն արդիւնքը։

Զօր. Մերսիէ.— Այն այցելութեան մասին, զոր հրամատար Պեադէն Մուռօ տուաւ Քազիմիր Բերիէի, ուղղակի պէտք լսէք նոյն ինքն Պեադէն—Մուռոյի վկայութենէն։ Իսկ գալով Թուղթերուն կարեւորութեան, կ'պնդեմ թէ չծածկեցի զայն Հանրապետութեան Նախագահէն, մանաւանդ որ նոյն Թուղթերէն մին կ'վերաբերի ազգային պաշտպանութեան ամենածանր պաշտօններէն մին։

Նախագահը, (խօսքն ուղղելով Քազիմիր Բերիէի).—Երկրորդ կէտը կը վերաբերի խոստովանութեանց։ Կ'ուզէ՞ք ճշտել Լըպաէօն—Ռընօ հարիւրապետին այցելութեան նպատակը։ Խոստովանութեանց վրայ բան մը խօսեցա՞ւ ձեզ։

Գ. Բերիէ.— Կ'կրկնեմ, Տէր Նախագահ, թէ Լըպաէօն—Ռընօ հարիւրապետ իմ առջեւ, ո՛ և է ձեւի տակ, ո՛ և է չափով, խոստովանութիւններ ըրած չէ Ելիզէ գալէն երթալէն ետքն ալ մէկու մը բերնէն խոստովանութեան խօսք չլսեցի։ Զօր. Մերսիէն էր որ խօսակցութեան մը ատեն միայն միջանկեալ ընելով՝ այդ խոստովանութեան վրայ խօսեցաւ, բայց կարծեմ թէ Նախարարաց խորհուրդին մէջ ալ չխօսեցաւ այդ մասին։ Իսկ Լըպաէօն Ռընոյի Ելիզէ գալուն պատճառն երէկ արդէն ըսի.— Ֆիկառոյի յօդուածին համար էր, ուր, ինչպէս կ'յիշէք, անձեռութեան վրայ կ'խօսուէր, ոչ թէ յանցանքի խոստովանութեան վրայ։ Լըպաէօն—Ռընօ ինծ ղրկուած էր որ յանդիմանեմ զինքն իր անզգուշութեան համար։ Զօր. Մերսիէ երէկ ըսաւ որ իր հեղինակութիւնը կ'բաւէր գիտողութիւններ ընելու Լըպաէօն—Ռընօ հարիւրապետին, լրագրի լուրեր հաղորդելուն համար։ Զօրավար Մերսիէ կ'մոռնայ թէ, եթէ ես փափաք յայտնէի տեսնելու Լըպաէօն Ռընօ հարիւրապետը, Զօր. Մերսիէ, իմ ստորակարգեալս ըլլալով, պէտք էր հնազանդիլ ինծմէ ընդունած հրամաններուն։ Սա՛ ալ ըսեմ որ վարչապետ Շարլ Տիւբիւի ներկայ էր, երբ 1898 Յուլիս ամսուն Լըպաէօն Ռընօ տուեալ զարմացած ըլլալով խոստովանութեանց առասպելին վրայ, հարցաքննեց հարիւրապետը։ Այս հանդիպման հետեւանօք, սա՛ նամակը գրեց ինծ, որուն մէջ կ'հաստատէ թէ Յնվ. 6ին տեսեր է Լըպաէօն Ռընօ հարիւրապետը։ Ֆիկարոյի հաղորդած անպատշաճ խօսքերուն համար Ելիզէ կանչուելով, հարիւրապետը ներում խնդրեց, և երբ 1898 Յուլիսին Շարլ Տիւբիւի իմ տանս մէջ հարցուց անոր թէ ինչո՞ւ Ելիզէ ղրկուած էր Յնվ. 6ին, թէ կ'յիշէ՞ր Հանրապետութեան Նախագահին քով ղրկուելուն պատճառը.—«Ա՜հ, պատճա՞ռը, պատասխանեց, աղէկ յանդիմանութիւն մը կրելու համար։»

Զօր. Մերսիէ.—Բնաւ չեմ յիշեր թէ Հանրապետութեան Նախագահն ո և է ժամանակ փափաք յայտնած ըլլայ Լըպաէօն Ռընօ հարիւրապետը տեսնելու։ Տրէյֆիւսի աստիճանազրկութեան երկրորդն իսկ, թան անոր խոստովանութեանց վրայ խօսեցաւ։ Անմիջապէս կանչել տուի Լըպաէօն Ռընօ հարիւրապետը։ Հարցաքննեցի զայն։ Զօրավար Կօնս ներկայ էր։ Այն ատենն էր որ Հանրապետութեան Նախագահին (Քազիմիր Բերիէի) ղրկեցի զայն, որպէս զի անոր և նախարարապետին առջեւ կրկնէ մեր առջեւ ըսածները։

Գ. Բերիէ.—Եթէ հարիւրապետն Ելիզէ եկած ըլլար առանց իմ գիտնալուս թէ ինչո՛ւ եկած է, հարկաւ պիտի հարցնէի թէ հոն ի՞նչ գործ ունի (Շէծուրէր)։ Կ'կրկնեմ որ մէկ-երկու օր ետք միայն խոստովանութեանց խօսքը լսեցի։ Աւելի չեմ ըսեր, որովհետեւ չեմ ուզեր վիճաբանութիւնը սաստկացնել։ Անձիս տէրն եմ։

Դիւանագիտական դէպքը

Գ. Բերիէ.— Ձեմ յիշեր բնաւ այն աճաւոր գիշերը, երբ իբր թէ կ'սպասէինք գերմանական դեսպանին և Վիլհէլմ կայսեր միջև փոխանակուած հեռագրերուն արդիւնքին։ Ատանկ բան եղած չէ։ Դիւանագիտական դէպքն ն'ս միայնակ կարգադրեցի։ Պատերազմական նախարարը միջամտելու պէտք չունէր և չմիջամտեց։ Եւ եթէ պատերազմական նախարարը, որուն ն'ս յանձնած էի իր պաշտօնը, իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս ելնէր, կ'յիշեցնէի իրեն իր պարտաւորութիւնը, ինչպէս որ կ'վայլէր։ Եթէ կայ մէկը, որ դէպքին վրայ կրցած է տեղեկութիւններ ունենալ, Զօր. Մերսիէն չէ, ն'ս եմ։ Արդ, Յնվ. 6ին, ես տագնապի մէջ չէի բնաւ, յուզելու վիճակ մը չունէի։ Ձեմ գիտեր թէ սպայակոյտին մէջ ի՛նչ անցեր դարձեր է, բայց Մ. տը Միւնստէրի հետ ունեցած տեսակցութեանս արդիւնքն էր մտքի բացարձակ հանգստութիւն մը։ Եթէ դէպքը Մերսիէ զօրավարին ներկայացուցածին պէս ըլլար, Յնվ. 8ին հրատարակուած մէկ լրագրական թեթեւ զեկոյցով մը պիտի չվերջանար։ Ո՛չ, անանկ աճաւոր գիշեր չունեցանք, և ո և է հեռագիր չփոխանակուեցաւ բարեկամ պետութեան մը հետ։ Կրնաք խուզարկութիւններ ընել արտաքին գործոց պաշտօնատան դիւանաթուղթերուն մէջ։ Բան մը պիտի չգտնէք, որովհետեւ չկայ։ Այս դէպքը խոշորցեր է Զօր. Մերսիէի մտքին մէջ, և եթէ ժամանակին չխօսեցայ ասոր վրայ, պատճառն ա՛յն է որ այսպիսի խնդիրներու մէջ կէտեր կան՝ որոց վերադառնալը ցաւալի է։

Զօր. Մերսիէ.— Եթէ աճաւոր չէր այն գիշերը, ուրեմն ես ի՞նչ գործ ունէի Ելիզէ մէջ, քանի որ պատերազմական նախարար էի և արտաքին գործերն ինծ չէին վերաբերեր, ինչպէս ըսաւ քիչ մը առաջ Մ. Քազիմիր Բերիէ։ Այդ իրիկունն ի՞նչ կ'ընէի Ելիզէի մէջ։ Հոն կ'գտնուէի իբրեւ պատերազմական նախարար, ի հարկին պարտք մը կատարելու, և դժուարութիւններն ա՛յնքան առաջ գացած էին որ իբրեւ պատերազմական նախարար իմ դերս կրնար մտադրութ ըլլալ, և անոր համար հո՛ն կ'գտնուէի։ Գալով այդ իրիկուան անցած դարձածին, իրաւ է որ տեղեկութիւն չունէի Մ. տը Միւնստէրի և Մ. Քազիմիր Բերիէի միջեւ կատարուած բանակցութիւններէն։ Մ. Քազիմիր Բերիէ կ'ըսէ թէ իբրեւ արտաքին գործոց նախարար կ'գործէր։ Արտաքին գործոց նախարարը, եթէ բացակայ էր Բարիզէն, փոխանորդ մ'ունէր Ելիզէի մէջ, այն է նախարարապետը։ Ես պատերազմական նախարար էի. և իբրեւ պատերազմական նախարար կ'գտնուէի Ելիզէի մէջ, և Մ. Քազիմիր Բերիէի ըսածները կ'հաստատեն ուրեմն իմ ըսածներս։ Թէ ի՞նչ հրամաններ տուած էի սպայակոյտին, այս մասին պիտի վկայէ Զօր. Պուատէֆռ։

Գ. Բերիէ.—Խօսք մը պիտի ըսեմ, որովհետեւ չեմ ուզեր որ խօսքերս խեղաթիւրուին զանոնք արտասանելէս հինգ վայրկեան ետք։ Զըսի թէ իբրեւ արտաքին գործոց նախարար կ'գործէի։ Ըսի թէ Նախարարը Բարիզ վերադարձած էր, և անոր ու Նախարարապետին հետ խորհրդակցելէ ետք հրամաններ պիտի տայի Զօր. Մերսիէի։

Տըմանժ.—Այս կէտին վրայ հարցում մը պիտի ընեմ Զօր. Մերսիէի։ Զօրավարը քիչ մ'առաջ ըսաւ թէ Զօր. Պուատէֆռ պիտի վկայէ թէ Զօր. Մերսիէ ի՛նչ հրամաններ տուած էր իրեն Յնվ. 6ի օրը։ Արդ, Զօր. Կոնսի [illegible] րակէն կարդացի որ Զօր. Պուատէֆռ բացակայ էր Յնվ. 6ին։

Զօր Մերսիէ (բարկութեամբ).— Է՛, ուրեմն սխալեր եմ թուականը։ (Ապա ինքզինքին գալով).— Ներում կը խնդրեմ.

Նախագահը.—Զօր. Պուատէֆռ ներկա՞յ էր Յնվ. 6ին։

Զօր Մերսիէ.—Նոյն իրիկունը Բարիզ ըլլալու էր. ինք անձամբ պիտի վկայէ այս մասին։ Ձեզ ըսի թէ Յնվ. 6ին թուականը կ'ըսեմ, բայց որոշ չեմ յիշեր։

Գ. Բերիէ, — Դիւանագիտական դէպքը տեղի ունեցաւ կիրակի, Յնվ. 6, կէս օրէ ետք ժամ 1ին։ Կաղաչեմ որ դատարանը միտք պահէ այս Յնվ. 6 թուականը, և սա՛ պարագան թէ Զօր. Մերսիէ ըսաւ որ Զօր. Պուատէֆռ Բարիզ էր։

Զօր Մերսիէ.—Պիտի տեսնենք։

Գ. Բերիէ.— Կ'փափաքիմ բացատրութիւն տալ Տըմանժի և իմ միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութեան վրայ։

Նախ. —Վերջը կ'կանչեմ ձեզ ասոր համար։

Գ. Բերիէ.— Ուրեմն, Տէր Նախագահ, բառ մ'ալ պիտի ըսեմ Զօր. Մերսիէի վկայութեան մասին։ Վերջին աստիճան կարճ պիտի խօսիմ։ Վիճաբանութիւնը չսաստկացնելու պայմանաւ, պարզապէս սա ըսել կ'ուզեմ թէ նախընթաց օր Զօր. Մերսիէ ջանաց կարելի եղածին չափ շատ միջամտել ընել զիս այս գործին։ Ըսի թէ այս մասին շատ քիչ լուր կուտային ինծ, թէ շատ քիչ տեղեկութիւն ունէի։ Նախարարապետ Շարլ Տիւբիւի նամակը կայ դիւանադպրէն քով, ուր ըսուած է թէ Հանրապետութեան Նախագահը դուրս մնացած է վիճաբանութիւններէն, ինչպէս նաև տրուած որոշումէն Տրէյֆիւսի գործին մէջ։ Գիտեմ որ հիմակ ամենքը պիտի զարմանան որ կառավարութեան պետ մը պէտք եղածին չափ տեղեակ եղած չէ։ Արդ, պիտի չզարմանաք ա՛յնքան՝ երբ յիշատակեմ պարզ իրողութիւն մը, որ պիտի հաստատէ թէ կառավարութեան պետին հանդէպ ո՛րքան անկանոն էին ստորակարգեալի մը (Մերսիէի) յարաբերութիւնները, երբ ըսեմ հոս թէ պատերազմական նախարար Զօր. Մերսիէ, որ երէկ պարզեց թէ ո՛ր աստիճան յարգանք կ'տածէր կառավարութեան պետին համար, 1894 Օգս.ին բանակէն 60,000 հոգի արձակեց առանց իմաց տալու ինծ, որ Պաշտօնաթերթէն իմացայ միայն։

Զօր. Մերսիէ —Այդ որոշում տրուած էր Նախարարաց խորհուրդին մէջ ձեր Նախորդին, Մ. Քառնոյի օրով. ենթադրեցի թէ Մ. Տիւբիւի պարզած է ձեզ այդ կէտը։

Յետոյ փաստաբան Տըմանժ զանազան հարցումներ ուղղելով Զօր. Մերսիէի, ըսաւ թէ իտալական կցորդ Բանիծարտիի հեռագիրը, որ նպաստաւոր էր Տրէյֆիւսի, ինչո՞ւ թղթածրարին մէջ չդրաւ և չհաղորդեց պատերազմական ատենին։

Զօր. Մերսիէ.— Բացատրեմ. ստացայ այդ հեռագրին առաջին թարգմանութիւնը, որմէ կ'հասկցուէր թէ իտալական կառավարութիւնը տեղեակ էր Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան։ Քիչ ետքը, երկրորդ թարգմանութիւն մ'ալ ստացայ, որ յանցաւորութիւնը չէր հաստատեր բացորոշապէս։ Այն ատեն ինքնիրենս ըսի. կա՛մ այն է որ առաջին թարգմանութեան մէջ սխալմունք եղած է եւ երկրորդը լաւ է, կամ թէ արտաքին գործոց նախարարութիւնը [ուր եղած էր հեռագրին թարգմանութիւնը] լուրջ պատճառներ ունէր որ երկրորդ թարգմանութիւնը չգործածուի։ Հետեւաբար չգործածեցի ո՛չ մին և ոչ միւսը, և Բանիծարտիի հեռագիրը չերեւցաւ ո՛չ դատավարութեան ատեն, ոչ ալ պատերազմական ատենին հաղորդուած գաղտնի թղթածրարին մէջ։

Տըմանժ.—Կ'փափաքիմ որ Բալէօլոկ (արտաքին գործոց պաշտօնատան դիւանադպիրներէն) հրապարակաւ ըսէ թէ պաշտօնապէս մէկ թարգմանութիւն միայն ղրկուեցաւ պատերազմական պաշտօնատունը, և թէ առաջին թարգմանութիւնը կէս պաշտօնական կերպով միայն յանձնուած էր Սանտէր գնդապետին (Տեղեկութեանց դիւանին պետին)։

Բալէօլոկ կանչուելով հաստատեց Տըմանժի ըսածը։ Մերսիէ պնդեց երկու տեսակ թարգմանութեան վրայ։

Տըմանժ. — Ուրիշ հարցում. Զօր. Մերսիէ խոստովանած է թէ գաղտնի Թուղթերուն մեկնութիւնը կար։ Ինչո՞ւ փճացուց այդ մեկնութիւնը։

Զօր. Մերսիէ, —Որովհետեւ անձնական համար էր այն, և չէր կրնար դրուիլ թղթածրարին մէջ, որ արդարութեան ձեռքը կ'գտնուէր արդէն՝ երբ այդ մեկնութիւնն ինծ եկաւ։

Տըմանժ. — Զօր. Մերսիէ ի՞նչպէս կրնայ այդպիսի մեկնութիւն մը անձնական սեփականութիւն կարծել, և ուզածին պէս պատռել զայն։

Զօր. Մերսիէ. — Երբ ես պատռեցի այդ մեկնութիւնը, պատերազմական ատեանն արդէն իր պաշտօնն աւարտած էր։ 1895ի Վերաքննութեան օրէնքն ալ դեռ հաստատուած չէր։ Չէր կրնար գուշակել որ Տրէյֆիւս կրկին քննութեան պիտի ենթարկուի։ Հետեւապէս բոլոր Թուղթերն իրենց տեղերն յանձնուեցան դիւաններուն մէջ, և ո [illegible] պատրաստուած էր և իրեն յատուկ տեղ չունէր, պատռեցի։

Տըմանժ.— Երբ վերաքննութեան պահանջման միջոցին հանրային կարծիքն սկսաւ յուզուիլ, Զօր. Կոնս Զօր. Մերսիէի յանձներ է մեկնութեան մէկ պատճէնը, որ իր քով կ'գտնուէր։ Այդ մեկնութիւն այսօրուան դատավարութեան համար շատ օգտակար պիտի ըլլար. և երբ կ'հարցնեմ Զօր. Մերսիէի թէ ինչո՞ւ պատռեց զայն, պատճառն ա՛յն է որ կ'ուզէի գիտնալ թէ այդ մեկնութեան մէջ կա՞ր մասնաւոր պատճառ մը զայն անյայտացնելու համար։

Նախագահը (Զօր. Մերսիէի).—Մասնաւոր պատճառ մ'ունէի՞ք այդ մեկնութեան Թուղթը պատռել նետելու։

Զօր. Մերսիէ.—Ո և է մասնաւոր պատճառ չկար, բայց ի սա՛ պարագայէն թէ այն պահուն վերաքննութեան պայքարն սկսած էր և թէ, ինչպէս ըսի, հայրենասիրական նկատումներով կը կարծէի թէ պէտք չէր ո և է պատրուակ հայթայթել որ կարենար վերաքննութիւնն որոշել տալ։

Տըմանժ.—Վերջը կ'խօսինք ասոր վրայ։

Վկայութիւն Քավէնեաքի

Քավէնեաք.—Տրէյֆիւսի յանցաւորութիւնն հաստատող ապացոյցները պիտի ըսեմ։ Առաջինն է ամբաստանելին խոստովանութեանց վերաբերեալ գրական տեղեկութիւններն և Թուղթերը։ Լըպաէօն Ռընօ հարիւրապետին վկայութենէն զատ կա՛յ նաեւ Զօր. Կոնսի մէկ նամակը, զոր Լըպաէօն-Ռընոյի հետ ունեցած տեսակցութենէն ետք ղրկեց Պուատէֆռ զօրավարին։ Երկրորդ կէտն է ցուցակը, որոյ վրայ արդէն վիճաբանեցաւ այս պատերազմական ատենին առջեւ։ Այդ ցուցակ կ'պարունակէ ազգային պաշտպանութեան կենսական կէտերը, որոց մասին զբաղեցաւ սպայակոյտը 1894ի գարնան և ամրան մէջ։ Մատնութիւնը բխած էր սպայակոյտին սրտէն։ Արդ, Տրէյֆիւս ամէն բան գիտնալու և ամէն բան մտնելու վիճակին մէջ էր։ Տրէյֆիւս Ռէմիզա հարիւրապետէն ինչ ինչ տեղեկութիւններ խնդրեց Ռօպէն ռումբին վրայ, և տեսնող ալ կայ որ ամբաստանեալը Ֆրանսական զօրաց ընդհանուր համախմբման վրայ յատկացեալ կ'գծէր սպայակոյտի դիւաններուն մէջ։

Քավէնեաք յետոյ երկարօրէն գաղտնի թղթածրարին վրայ խօսելով ըսաւ. «Պէտք չէ մեծ կարեւորութիւն տալ պաշտօնական հերքումներու։» Քավէնեաք գաղտնի թղթածրարին մէջ ապացոյց կ'գտնէ թէ օտար զինուորական կցորդներն իրենք ուղղակի չէին իմացներ իրենց կառավարութեան։ Յետ քննութեան, դիւրին է հասկնալ թէ 1894ի մատնութեան գործը զինուորական կցորդներէն դուրս կատարուած է, և թէ ցուցակը նախ եւ առաջ լրտեսութեան կեդրոններէն մէկուն ղրկուելէ ետք՝ Բարիզի գերման դեսպանատունը դարձաւ։ «Բայց, ըսաւ Քավէնեաք, նմանը տեսնուած բան չէր որ օտար դեսպան մը (գերմանականը) Ֆրանսայի Ծերակոյտի անդամներէն միոյն (Դռառիէօ) միջնորդութեամբ յայտարարեր վճռաբեկ ատենին առջեւ թէ դեսպանատանց կցորդները լրտեսութիւն ի գործ կը դնէին։ Քավէնեաք յետոյ պնդեց աւստրիական դեսպանատան կցորդին յայտարարութեան վրայ, որով Տրէյֆիւսի անունը տուաւ և յանցաւոր համարեց զայն։

Վկայութիւն Հանոդոյի

1894ի Շարլ Տիւբիւի դահլիճին արտաքին գործոց նախարար Հանոդօ իր կարգին վկայեց պատերազմական ատենին առջեւ։ Նախկին նախարարն յայտարարեց թէ վճռաբեկ ատենին առջեւ ըսածներուն վրայ աւելցնելու բան մը չունէր։ Ո՛չ իբրեւ արտաքին գործոց նախարար և ոչ իբրեւ անհատական մարդ տեղեկութիւն ունեցած չէր ո և է գաղտնի թղթածրարէ։ Հանոդօ նախ կ'բացատրէ թէ ի՞նչ պարագաներու ներքեւ ընդունեց արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնը։ Կ'յիշեցնէ թէ ծանր դժուարութիւններ կային այն ատեն Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան համար. Աֆրիկէի մասին բանակցութիւններ Անգլիոյ և Պելճիոյ հետ, Մատակասքարի պատերազմը, Չինաստանի գործերը։ Յետոյ պատմեց թէ ի՛նչպէս ծանօթացաւ Տրէյֆիւսեան գործին Մերսիէ զօրավարին կողմէ, Շարլ Տիւբիւի քով, ի ներկայութեան Կէէնի, որ այն ատեն գաղութական գործոց նախարար էր։ Հանոդօ յայտնեց թէ ի՛նչ առարկութիւններ ըրած էր Մերսիէ զօրավարին՝ Տրէյֆիւսի դէմ հաւաքուած ապացոյցներուն բնութեան վրայ, ինչպէս նաև պատերազմական նախարարին պատասխանն այդ առարկութեանց։ Հանոդօ ըսաւ թէ ա՛յն ատենէն կ'գուշակէր ծագելիք դժուարութիւնները։ Յիշեցուց իր բանակցութիւններն օտար դեսպանատան մը հետ։ Ըսաւ թէ այդ դեսպանատան հետ համախորհուրդ երկու—երեք զեկոյցներ խմբագրուեցան, զորս հրատարակեց Աժանս Հավաս, և որք այն ատենները լրագրական վիճաբանութեանց առիթ տուին։ Հանոդօ ըսաւ թէ դեսպանատան հետ տեսութեանց փոխանակութեան միջոցին, Բարիզէն ետ կանչուեցաւ իտալական դեսպան Րէսման, որոյ հրաժարեցումն առնչութիւն չունէր Տրէյֆիւսեան գործին հետ, սակայն զուգադիպութիւն մ'էր որ կըրնար գէշ կերպով մեկնուիլ։ Այն ատեն կացութիւնը ծանր էր. անժխտելի է այս կէտ։ Այդ գործին վրայ խօսուած ատեն Հանոդոյի առ Զօր. Մերսիէ յայտնած երկիւղները կ'արդարանային։ Հանոդօ Թախանձագին խնդրած էր Զօր. Մերսիէէն՝ գործին ետեւէն չիյնալ նոյն պայմաններուն մէջ։ Զօրավարն անդրդուելի մնաց։ Գործն առաջ գնաց։ Նախագահն հարցուց թէ Կասիրէլ Մօնոյի յայտարարա՞ծ էր թէ Տրէյֆիւս յանցաւոր է. Հանոդօ պատասխանեց թէ «սխալ է։ Կ'զարմանայ որ Կասիրէլ Մօնօ իր լաւութիւնն այդպէս մեկներ է։ Հանոդօ յայտնած էր միայն իր հայրենասիրական ազդանշանները, զորս կ'պատճառէր Տրէյֆիւսեան գործը։

—Տրէյֆիւսի դատավարութեան միջոցին ամէնէն կարեւոր վկայութիւններն էին Քազիմիր Բերիէի և Մերսիէի վկայութիւնները։ Ինչպէս ընթերցողները տեսան հեռագիրներէն, վկայող զօրավարք ամենքն ալ հետզհետէ հակառակ Տրէյֆիւսի խօսեցան. Զօր. Պիյօ, Զօր. Զիւռլէնտէն, Զօր. Շանուան, որոց վկայութիւններն աւելորդ կ'համարինք թարգմանել, թէ՛ իրարու նման և թէ ծանօթ իրողութեանց վրայ հիմնուած ըլլալով։

—Տրէյֆիւսի դատավարութեան միջոցին լուրերն արագ արագ հաղորդելու նպատակաւ, կարգ մը անգլիական օրաթերթեր թղթաբեր—աղաւնիներու երթեւեկութիւն մը կազմակերպեցին Ռէննի և Լոնտոնի միջեւ։ Սակայն կուսակալը դադրեցուց այդ կարգադրութիւնը, և մասնաւոր զեկոյցով մը արգիլեց օտար աղաւնիներու գործածումն այդ նպատակաւ իր նահանգին մէջ, սա՛ հիման վրայ թէ «Աղաւնիներու դէպի օտար երկիր արձակումը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ հանրային անդորրութեան»։ Թղթաբեր—աղաւնիներով ղրկուած լուրերը, հեռագիրներուն նման, գրաքննութեան չեն ենթարկուիր. ահա այս է այդ արգելքին պատճառը։

—Փաստաբան Լապօրիի վրայ կատարուած սպանութեան փորձը զայրոյթ և սարսափ յառաջ բերեր է Պերլինի մէջ, կ'ըսէ անգլիական թերթի մը ուղղեալ հեռագիրը։ Երբէք Պերլինի մէջ ա՛յն աստիճան յուզում չէր տեսնուած։ Ամէն մարդ մոռնալով ո և է քաղաքական խնդիր, այդ դէպքով կ'զբաղի, որ խօսակցութեանց միակ նիւթն է փողոցներուն, ճաշարաններուն և մասնաւոր շրջանակներու մէջ։

—Ռէննէ կ'հեռագրեն թէ դաւադրութեան մը արդիւնք է Լապօրիի սպա՛նութեան փորձը։ Զարնուելէն անմիջապէս ետք երկու հոգի անոր թղթապանակէն կարեւոր և բազմաթիւ Թուղթեր յափշտակելով փախչեր են։ Ասոնց մէջ կ'գտնուին Բիլըմանսօյի առ Թօռէս ուղղեալ մէկ նամակը, ինչպէս նաեւ Թօզէֆ Ռէյնաքի կողմէ առ Լապօրի ուղղեալ նամակ մը։

—Ֆրանսայի դէպքերը Վիէննայի մէջ ալ ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ են, մանաւանդ Զօր. Մերսիէի վկայութիւնը, որ գերման կայսրն ալ զինուորական լրտեսութեան գործին կ'խառնէ։

—Լոնտոնի Արեւելեան Թաղին բոլոր Իսրայէլացիք մեծ միտինկ մը գումարեցին Հուայդ Զաբըլի մեծ սրահին մէջ։ Միթինկին նպատակն էր ներկաներուն համակրութիւնն յայտնել Տրէյֆիւսի համար։ Գլխաւոր ատենաբանն յայտարարեց թէ միայն Տրէյֆիւս չէ, այլ ամբողջ հրեայ ժողովուրդն է որ դատի ներքև է, և խնդրեց ունկնդիրներէն որ աղօթեն Տրէյֆիւսի ազատութեան համար։

—Զօր. Ռօժէ, որուն հարցաքննութիւն երէկ գրեցինք. «Այս սրիկայ Տ...» Թուղթին վրայ խօսելով, ըսաւ թէ օտար զինուորական կցորդներու թղթակցութեան մէջ կ'գտնուի Տիւպուայի անունն որ ի զուր փորձեց ծախել անծուխ վառօդին գաղտնիքը։ Բայց վարպետութիւն մ'էր ատիկա, Տրէյֆիւսը պաշտպանելու համար։ «Ուրեմն եթէ չկայ ուրիշ անձ մը որուն կարենայ յարմարիլ Տ. սկզբնատառը, որո՞ւ յարմարցնենք։» Զօրավարը պնդեց թէ Բիքառ գնդապետ 100,000է աւելի ֆրանք ծախսեց հրսկողութեան տակ առնելու համար Էսթերհազի հրամատարը, որ սակայն բնաւ յանցանք չունի։ Զօրավարը պախարակեց զԲիքառ որ թղթածրարէն առեր ջնջեր է Տրէյֆիւսի համար վըտանգաւոր թուղթ մը։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՊԵԼՃԻԱ. — Ֆրանսական կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը ղրկեց Պելճ կառավարութեան, որ չափազանց ներողամիտ կը գտնուի Օրլէանեանց արարքներուն մասին։ Վերջին քաղաքական մեքենայութիւնները պատրաստուեր են Պելճիոյ մէջ։ Ծանուցագիրը կ'հաստատէ թէ Ֆիլիքս Ֆոռի յուղարկաւորութեան օրը, Օրլէանի դուքսն իր գլխաւոր մարդոց հետ Տէրուլէտի փորձին հետեւութեան կ'սպասէր, անմիջապէս Բարիզ մտնելու համար։ Պելճ կառավարութիւնն այս ծանուցագրին վրայ իմացուց Օրլէանի դուքսին թէ կրնայ անցնիլ Պրիւսէլէն, բայց արգիլուած է իրեն հոն բնակիլ։ Խիստ ազդարարութիւն մ'ալ Պոնաբարդեան Վիգդոր իշխանին եղած է։

Ի ՍՈՒՏԱՆ.— Գահիրէէ կ'հեռագրուի.—«Գնդապետ Մաքտօնէլ Սուտանէն վերադարձաւ։ Կորտոնեան Քոլէճին, պալատին և ուրիշ հասարակաց շէնքերու շինութիւնն յառաջ կ'երթայ գոհացուցիչ կերպով։ Սակայն մասնաւոր տուներ դեռ չեն շինուիր։ Ախպարայի կամուրջը գրեթէ աւարտած է։ Հունձքերն հաւանաբար աղէկ պիտի ըլլան։ Ամէնէն վերջին լուրերուն նայելով, Խալիֆը կ'գտնուի ի Ճէպել Ճէտիր։ Նեղոս գետին ջուրերուն բարձրացումը գոհացուցիչ չէ։»

ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ՉԻՆԱՍՏԱՆ.— Զունկ—լի—Եամէն կարգ մը նոր կանոններ խմբագրեց՝ Չինաստանի մէջ հանքային մենաշնորհի ձեռնարկութեանց համար, և հաղորդեց զանոնք Բեքինի օտար ներկայացուցիչներուն։ Գլխաւոր կէտերն են հետեւեալները.— Ապագայ բոլոր հանքային մենաշնորհներու պարագային, մենաշնորհին վայրը պէտք է ճշտիւ սահմանուի։ Ո և է մասնաւոր նահանգի կամ գաւառի բոլոր հանքերը մենաշնորհ չեն կրնար ըլլալ։ Ո և է մենաշնորհի մէջ դրամագլխին կէսն առնուազն չինական պիտի ըլլայ, փոխանակ երեք քառորդի, ինչպէս ցարդ կ'ըլլար։ Ամէն ձեռնարկութեանց հսկիչը Չինաց ձեռքը պիտի ըլլայ։ Հանքերու նախարարութեան կողմէ մենաշնորհին տրուելէն տասն ամիս ետք պէտք է սկսին աշխատութիւնք։ Այս նոր կանոնագրութիւնք բանակցութեանց նիւթ պիտի ըլլան օտար դեսպանատանց և Չինական կառավարութեան միջեւ։

ԺԱՆՏԱԽՏՆ Ի ԲՈՐԴՈՒԿԱԼ.—Օբորդոյի մէջ երեք կասկածելի դէպքեր, որոց մին մահ։

—Իտալական կառավարութիւնն առողջապահական խիստ տնօրինութիւններ հրամայեց Բորդուկալէ եկած բոլոր վաճառքներուն դէմ։

—Ուաշինկդընէ կ'հեռագրուի թէ Լիզպոնայի ամերիկեան հիւպատոսին տեղեկագրին նայելով, ժանտախտի հինգ դէպք պատահեր են հոն։

ՋՐԱՆՑԻՆ ԽՆԴԻՐԸ.— Բրուսիոյ Երեսփ. Ժողովը 209ի դէմ 212 ձայնով մերժեց Ելպա—Հռեննոս ջրանցքին օրինագիծը։

ՊՈՒՆՍԸՆ հռչակաւոր գերման տարրալոյծը մեռաւ։ Ինքն էր հնարիչն իր անունը կրող ելեկտրական բարդին և այն մասնաւոր լապտերին որ քիմիական աշխատանոցներու մէջ կ'գործածուի։ Ուզած էր ամուրի մնալ, իր անձն ամբողջովին գիտութեան նուիրելու համար։ Վերջին ծայր համեստ և ժուժկալ մարդ մ'էր։ Պատիւներէ չէր հրապուրուեր բնաւ։ Ընկերութենէն խոյս կուտար՝ իր աշխատանոցին մէջ զբօսնելու համար, ինչպէս կ'ըսէր ինք, և մանաւանդ իր հռչակաւոր մութ սենեակին մէջ։

ԱՂԵԱՆՑ ԶՈՀԸ.— Նոր զոհ մ'ալ որ դարձեալ Անգլիացի է։ Համիլըն Սմիթ անուն պատանին, 16 տարեկան, երբ Օդէմս լեռնէն կ'իջնէր (Զուիցերիոյ Վալէ գաւառին մէջ) ութ հարիւր ոտք բարձրութենէ վար ինկաւ։ Լեռն ելած էր ուրիշ երկու Անգլիացիներու հետ, առանց առաջնորդի. իր ծնողք քաղաքին իրեն կ'սպասէին. անոնց միակ զաւակն էր։

ԳԼԽԱՐԿՆԵՐՈՒ ԶԱՐԴԱՓԵՏՈՒՐ.— Վէնեզուէլայի անգլիական հիւպատոսի մէկ տեղեկագրէն կ'տեսնենք թէ այն երկրի մէջ, ժամանակիս քաղաքակիրթ տիկիններուն գլխարկներուն զարդ ըլլալու համար սոսկալի կերպիւ կ'ջարդուին փայլուն փետուրներ ունեցող տեղական թռչուններ։ Տրուած տեղեկութեանց նայելով, անցեալ 1898 տարւոյ մէջ առ նուազն 15—16 միլիոն թռչուն ջնջուեր են, և մէկ քիլօ փետուր հայթայթելու համար 870 թռչուն սպաննել հարկ կ'ըլլայ։ Յիշեալ հիւպատոսին գրածին նայելով, անտառներն խպառ ամայի եղած են. և եթէ ջարդն այսպէս շարունակէ, հասարակածի փայլուն փետրով թռչուններու գոյութիւնն ընդհուպ առասպելի կարգ պիտի անցնի։ Ո՛վ մարդկային ունայնասիրութիւն, որչա՜փ աւերներ թափել կուտաս։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիէ մզկիթին մէջ, Վեհ. Սուլթանը միջօրէին կառքով յիշեալ մզկիթը գնաց Ուրբաթու աղօթքը կատարելու, և ապա փառաւոր թափորով մը վերադարձաւ կայս. Պալատ։

Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին Ռումանիոյ և Սեւ-Լերան դեսպանները, Սերպիական գործակատարը, Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքական փոխանորդ Տ. Աւետիս Արքեպիսկ. Արփիարեան, Հալէպի, Վանայ, Պիթլիզի, Մշոյ և Տրապզոնի Հայ-Հռոմէական առաջնորդ-եպիսկոպոսները, Պուլկարական գործակատար Մ. Կէչով, Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութեան նախագահ Մ. Զանտէր, Պուլկարիոյ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Մ. Թօնչէվ, և դեսպանատանց կողմէ յանձնարարուած շատ մը օտարազգիներ, որոնցմէ ոմանք արժանացան կայս. մեծարանաց, Սենեկապետ Եմին պէյի միջոցաւ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑՈՒՄ

«Երէկ, Ուրբ, Սէլամլըքի արարողութենէն վերջ, Կայս. արտօնութեամբ, Պուլկարիոյ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Թօնչէվ էֆ. և Պուլկարական գործակատար Իվան Կէչով էֆ. պատիւ ունեցան ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Վեհ. Սուլթանին։»

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր ծննդեան 70րդ տարեդարձին առթիւ, երէկ առաւօտ Բէրայի Սանդա Մարիա եկեղեցւոյն մէջ գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան։ Թաքսիմ պահականոցին նուագները բարեւի կեցած էին։ Ներկայ էին Աւստրիական դեսպանատան գործակատար Մ. Պրաուն, դեսպանատան և հիւպատոսարանի բոլոր բարձր պաշտօնատարք, պահականոցին սպայք, ամենքն ալ մեծ համազգեստով, և գաղթականութեան երեւելիք։ Կրօնական արարողութենէն վերջ, գործակատարը Բէրայի դեսպանատան մէջ ընդունեց գաղթականութեան, ինչպէս նաև Յունաց, Հայոց և Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքարաններու ներկայացուցիչներուն շնորհաւորութիւնները։ Փառաւոր ըղձագիր մը գրուած էր ներկայից ստորագրութեան տակ։ Միջօրէին Օսմ. պահականոցը 21 թնդանօթներու որոտմամբ ողջունեց սոյն տարեդարձը։

—Միջօրէէն վերջ, Կայս. Պալատան արարողապետ Մունիր փաշա և Թեկնապահապետ Մէհմէտ փաշա աւստրիական դեսպանատունն երթալով, ի դիմաց Վեհ. Սուլթանին, շնորհաւորեցին սոյն տարեդարձը։ Նոյնպէս Խարիճիէի Թարգման Սաատէտտին պէյ, աւստրիական դեսպանատունն երթալով, Մեծ-Եպարքոսին ու Արտաքին գործոց նախարարին շնորհաւորութիւնները մատոյց։

—Երէկ գիշեր, Ենիքէօյի աւստրիական դեսպանատունը լուսազարդուած էր, և Լոյտի Ելէտրը շոգենաւը, դեսպանատան առջեւ խարսխած, հրախաղութիւններ կատարեց։

—Վեհ. Սուլթանն երէկ շնորհաւորական հեռագիր մ'ուղղեց Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր, շնորհաւորելով անոր ծննդեան տարեդարձը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպան Մ. Քոնսդան ի մօտոյ Ֆրանսա պիտի ուղեւորի արձակուրդով։

ԵՄԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԸ.— Բարենորոգիչ յանձնաժողովն ստուգած ըլլալով որ Եմէնի նահանգին պաշտօնատարներէն ոմանք կայս. հաճութեան հակառակ ընթացքի մէջ գտնուած են վերջին դէպքերուն մէջ, Բ. Դռնէն խնդրած

էր դատաստանի ենթարկել զանոնք։ Նախարարաց Խորհուրդն ընդունեց այն առաջարկն, որ վաւերացաւ նաեւ Կայս. Իրատէով։

ԿԱՆԻ ՊԷՅԻ ՍՊԱՆԻՉԸ. — Ցայտնի է թէ Քաղաքապետական ժողովոյ անդամ Համբզ Էօմէր փաշա, որ Բերայի մէջ զարկած սպաննած էր զԿանի պէյ, Եղեռնադատ Ատենի կողմէ ի բացակայութեան դատապարտուած էր իբրև մահապարտ։ Բերայի կառավարիչ Էնվէր պէյ, որ իր խուզարկութիւնները միշտ կ'շարունակէր մարդասպանին պահուըտած տեղը գտնելու համար, յաջողած է իր խուզարկութեանց մէջ։ Ստուգած է թէ Էօմէր փաշա Եւրոպա փախած է։ Ճմիրը գործելէն քանի մ'օր ետք, մարդասպանը Գուէ-Գափուէ առագաստանաւ մը նըստելով, Դորֆու փախած, և ապա անկէ գացած է Մարսիլիա։ Կայս. կառավարութիւնն այժմ ձեռնարկներ կ'ընէ Փրանս. կառավարութեան մօտ, որպէսզի մարդասպանն իրեն յանձնուի։

ԱՆՍՈՎՈՐ ԱՌԱՏՈՒԹԻՒՆ. — Իգտամ կ'իմանայ թէ Անատոլուի գրէթէ բոլոր նահանգներուն մէջ այս տարի հնձոց տարապայման առատութիւն տեսնուած է։ Հետեւապէս, տասանորդական տուրքն, անցեալ տարուան հետ բաղդատմամբ, Գոնեայի Նահանգին մէջ 40 հազար, Էնկիւրիի Նահանգին մէջ 60 հազար և Այտընի Նահանգին մէջ 80 հազար ոսկի աւելի եղած է այս տարի։ Թուրք Թերթը կ'կարծէ թէ այս անսովոր առատութեան պատճառաւ պիտի աւելնայ մեր արտածութիւնը։

ՃԱԲՈՆԻ Ծերակոյտին նախագահ իշխան Քոնոյէ, իր հետեւորդներուն հետ, երէկ ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլըքի արարողութեան, և ապա Կայս. արտօնութեամբ, այցելեց Եըլտըզի դարաստանն ու Կայս. ապարանը։ Քոնոյէ իշխան այսօր Աթէնք կ'ուղեւորի։

ՄԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻԻ Յուլիս ամսոյ հասոյթը 181,000 ոսկի եղած է։

ՔԱՐԱՓԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ. — Բ. Դրան մէջ կազմուած յանձնաժողովը Քարափանց ընկերութեան տնօրէն Մ. Կըռանէի հետ բանակցութիւնները կը շարունակէ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար, Անգլիական դեսպանատան ծանուցագրին դրած հիմերուն վրայ։ Յանձնաժողովոյ նիստերուն կ'մասնակցին նաեւ Անգլ. դեսպանատան առեւտրական կցորդն և Իտալական դեսպանատան Ա. թարգման։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ. — Ներքին գործոց նախարարութիւնը ծանոյց Սուրիոյ կուսակալութեան թէ Վեհ. Սուլթանն 1000 օսմ. ոսկի շնորհած է, Դամասկոս հասնող Պուխարացի և Կրետացի գաղթականներուն տեղաւորման համար։

ՖԷՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ. — Եաի-Գուլէի մանածի գործարանին Վարչական Ժողովը պաշտօնապէս ծանոյց Հանրօգուտ շինութեանց և առեւտրական նախարարութեան թէ իր արտօնագրին տրամադրութեանց համաձայն, ի մօտոյ պիտի ձեռնարկէ ֆէսի շինութեան, և թէ այս նպատակաւ 50 հազար ոսկի աւելցուցած է իր դրամագլխին վրայ։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ մաքսային իշխանութիւնք սկսան են զանգել փակցնել այն բժշկական և քիմիական նիւթերու շիշերուն վրայ, որոց պարունակութիւնը քննելով, անվնաս ճանչցուած են։

ԽՈՉԱԿԻՆ գինն սկսած է բարձրանալ Եւրոպայի մէջ։

ԼՈՒՑԿԻԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ. — Բիւջիւք Չէքմէճէի Լուցկիի գործարանին արտօնատէր Սիրիաքի էֆ., իր պայմանագրին տրամադրութեանց հակառակ, ուրիշ քաղաքներու մէջ գործարաններ բացած չըլլալով, Պետական Խորհուրդն արտօնութիւնն ետ առնելու խնդիրը կ'քննէ այժմ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ Թուրքուս պահականաւն այսօր Իզմիր պիտի ուղեւորի։

ԷՆԿԻՒՐԻԷ կ'ծանուցուի թէ 341 Խազանցի գաղթականք հասած են հոն։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ շոգենաւային ընկերութիւնն երկու նոր շոգենաւ շինել կուտայ, իւրաքանչիւրն 115,000 ոսկւոյ։ Այս երկու շոգենաւերը Պոլսոյ և Աղեքսանդրիոյ միջև պիտի բանին։

ԵՓՐԱՏԱՅ Հովտին մէջ, կ'ըսէ Լ. Հերալտ, հանրօգուտ նպատակաւ կարեւոր շինութիւններ պիտի ըլլան։ Նախ պիտի նորոգուին այն ջրանցքներ որք Եփրատ գետէն ջուր կը փոխադրեն մինչեւ Մունթէֆիք և որք հիմա աւազով լցուած են։ Նոյնպէս պիտի մաքրուի Արափ գետակին փոսը, և աւազով պիտի լցուին Եփրատէն ճիւղող այն առուակներն որք վնասակար կ'համարուին, որովհետեւ ողողումներ կ'պատճառեն և ճահիճներ կ'ձեւացնեն։ Այս շինութիւնները պիտի ըլլան ժողովրդեան ձրի աշխատութեամբ։

ՃԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ. — Պոր գաւառակին մէջ [Գոնեա] ձերբակալուեցաւ Հալլօ անուն հռչակաւոր աւազակապետ մը, որ արդէն քանիցս բանտարկուած էր, բայց չզգաստանալով, նորէն աւազակութեամբ կ'զբաղէր, և ձի, ուղտ և կով գողնալով, ուրիշ գաւառներ կը տանէր ու կ'ծախէր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ֆէրիքէօյի Լատինաց գերեզմանատան մէջ, երէկ առաւօտ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Խրիմու պատերազմին մէջ մեռած իտալացի զօրաց ի յիշատակ։

ՀՐԴԵՀ. — Սելանիկի մէջ անցեալ շաբթու Սալոմոն անուն Հրէի մը խանութէն հրդեհ ծագելով, 11 խանութներ հրոյ ճարակ եղած են։ Սալոմոնի խանութն 100 ոսկւոյ ապահովագրուած էր։ Կասկած կայ թէ դիտմամբ բռնկցուցած է իր խանութը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եղանակին նկատմամբ Ազգային Պատրիարքարանի Դիւանատունէն քանի մը ծանօթութիւններ կ'հաղորդուին մեզ, որք կ'լուսաբանեն մասնաւորապէս սա կէտը թէ կեդրոնական Վարչութիւնը, ըստ ընտրական Հրահանգի, որ գործադրուած է 1871 եւ 95 Թուականներու ընտրութեանց ատեն, ո'չ ուղղակի որ և է մասնաւոր ընտրելի մասնանիշ կ'ընէ, և ո'չ ալ անուղղակի կ'յանձնարարէ զոք Ընտրողական Ժողովին։

Հաստատեալ Հրահանգն անվթար պահելով հանդերձ այս ընտրական գործին մէջ Կեդր. Վարչութեան վերին հսկողութեան և յարաբերական իրաւունքը, բացարձակապէս կ'վերապահէ Ընտրողական Ժողովին՝ զերծ որ և է ազդեցութենէ՝ իր ներքին համոզման համաձայն ու ազատ կամաց արտայայտութեամբն ընտրել Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին արժանաւոր Կաթողիկոսը, ա՛յն ընդհանուր ցանկին վըրայ զոր նոյն ինք կ'կազմէ գաղտնի քուէարկութեամբ, և Կեդր. Վարչութիւնն՝ իր Գեր. Պատուիրակին միջոցաւ ստանալով զայն, կ'հաստատէ՝ ի հարկին կարեւոր սրբագրութեամբ։ Ընտրողական Ժողովը կ'բաղկանայ Կիլիկիոյ Վիճակներէն ընտրեալ աշխարհական պատգամաւորներէ, Ժեմակալ Առաջնորդներէ, Աւագ Քահանաներէ և Սսոյ Վանուց միաբաններէն։ Իսկ Կաթողիկոսական Ընտրելի են անխտիր ո'չ միայն Սսոյ Վանուց Միաբանք, այլ Հայ. Եկեղեցւոյ համայն եպիսկոպոսունք և վարդապետք որ ի Թուրքիա, կ'բաւէ որ ունենան այն հանգամանքը զոր Հրահանգը կը տրամադրէ, և անցած ըլլայ իրենց անունը ցանկին մէջ։

Ընտրողական այս պայմաններու առջև Կեդր. Վարչութիւնն ո'չ սովոր է ո'չ ալ տրամադիր՝ յատուկ ընտրելի ցոյց տալու, և հետեւաբար, չի կրնար երբեք պաշտօնական մասնաւոր հանգամանք մը վերագրուիլ այն զանազան ընտրելիններու որք կ'յիշուին բերնէ բերան, և լրագրական հրատարակութեանց մէջ։

*** Երէկ եւս հեռագիր չեկաւ Երուսաղէմէ, և այս առթիւ նորէն կ'ըսեն մեզ, ինչ որ յիշած էինք երէկ, թէ Ամեն. Ս. Պատրիարքն Երուսաղէմէ հեռագրի չի սպասեր, ապահով ըլլալով որ անցեալ տարի Փետր. ամսուն վերջերը տրուած որոշման համեմատ, Տ. Սահակ Սրբազան Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօրմէն արտօնութիւն ստացած է պաշտօն վարելու իբրեւ Ազգ. Պատրիարքարանի Պատուիրակը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ։ Մեք եւս կ'յուսանք որ այսպէս ըլլայ ի վերջոյ, առաջին օրէն հռչակած ըլլալով Ն. Գերապատուութեան յարմարութիւնն այս փափուկ պաշտօնին համար։

Որբանոցներու երկամեայ նըպաստները պիտի ղրկուին այս շաբթու, ժխեռուած պէտքերն հոգալու համար։ Ղրկուելիք գումարն է 700 ոսկի։

—Պէյքոզի Թաղ. Խորհրդոյ անդամք հրաժարած ըլլալով, անոնց տեղ 4 անձինք նշանակուած և հաստատութիւնը խնդրուած է Պատրիարքարանէն։

—Ուսումն. Խորհուրդն, իր երեկի նստին մէջ, նկատելով որ Տարրական Նախակրթարաններու վերամուտի քննութեանց ժամանակին հասած է, իր մէջէն անդամներ նշանակեց որք պաշտօն պիտի ունենան ներկայ գտնուիլ քննութեանց և հսկել որ աշակերտք իրենց կարողութեան համեմատ բաշխուին Նախակրթարանի երեք դասընթացքներու մէջ։—Կազմական կանոնագրութեան տրամադրութեան համաձայն որոշեց շրջաբերականաւ հրաւիրել Թաղ. Խորհուրդներն որպէս զի իրենց վարժարաններու նոր շրջանի կրթական պիւտճէն փութան իրեն ներկայացնել ի քննութիւն և ի հաստատութիւն։ Խորհուրդն որոշեց հրահանգ տալ Թաղ. Խորհրդոց իրենց վարժարաններուն մէջ առողջապահիկ կանոնաց կիրառութեան մասին։— Սկիւտար Ս. Խաչ վարժարանի ուսումնական վիճակին վրայ խորհրդակցութեան մը պէտքն զգալով, որոշեց իր յաջորդ նստին հրաւիրել նոյն Թաղի Թաղ. Խորհուրդը։

''ԲՒԶԱՆԴԻՈՆ,,Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԳԻՄԼԻՕՆ (Վան). — Կ'ցաւինք որ յիշեալ վէպը կամ առասպելը չենք կըրնար հրատարակել։ Բայց եթէ այնպէս կամիք, կ'ղրկենք Տեղ. Թիրեաքեան Խանին ի քննութիւն, ձեր նամակովը միասին։

ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ (Նէկտէ). — Ձեզմէ տակաւին նամակ կ'ըսպասենք։

ՍԱՀԱԿ ԷՖ. ԷԹՄԷՔՃԵԱՆ (Տրապիզոն). — Ստացա՞ք այն նամակն որուն մէջ քարդ—բաղդալ մը դրուած կար։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԴԷՅՖԻՒՍ Ի ՖՐԱՆՍԱ

ՌԷՆՆ, 17 Օգս. — Լապորին զարնող չարաճճի ոճրագործին հետքերը կորսուեցան բոլորովին։ Հարիւրաւոր ոստիկաններ և հետեւակ զօրաց գասակներ խուզարկեցին Ռէննի ընդարձակ և թաւաթուփ անտառներուն ամէն կողմերը։ Եւ դիւրին բան չէր պրպտել այդ անտառները, որք կը բաղկանան ցած կաղնիներէ և եղեւիններէ։ Ամէն կողմ թաւասակ և ուղտափուշ, զառիթափներ, և վարն անդունդ, ձորեր, լճեր։ Ոստիկան մը յաջողեր է տեսնել չարագործը քարանձաւներուն մէջ, բայց յանկարծ անյայտացեր է։ Երեք ժամ ամբողջ խուզարկութիւններ կատարուեցան քարանձաւներուն մէջ, բայց անկարելի եղաւ հետքը գտնել։ Չարագործն երեւցեր է նաեւ Սէսոն գիւղին գերեզմանատան մէջ։ Հարցաքննուեցաւ գերեզմանատան պահապանը. — Տեսա՞ք. — Այո՛. — Ժամը քանի՞ին. — Ժամը տասնեւմէկ ըլլալու էր. — Ո՞ւր տեսաք. — Գերեզմանատան մէջտեղը, պատին դէմ, եղեւնիի մը տակ։ — Ի՞նչպէս հագուած էր։ (Պահապանը պէտք եղածին պէս նկարագրեց ոճրագործին հագուստ—կապուստը, դէմքը են. — Իրեն հետ խօսեցա՞ք. — Բնա՛ւ երբեք։ Ալ ձեռքը ռեվոլվէր մը բռնած էր։ — Գիտէի՞ք որ Ռէննի մէջ ոճիր մը գործուած էր. — Այո՛, ոստիկաններէն իմացայ, որք առտուն կանուխ եկան և մարդուն վրայ ծանօթութիւններ տուին ինձ. — Եւ մէկու մը բան մը չըսի՞ք. — Գերեզմանէն դուրս ելած ատեն միտքս դրի մէկու մը բան չըսել, բայց ճամբան մէկուն հանդիպեցայ որուն պատմեցի, անիկա ըսաւ ինձ. — «Լռէ՛, բան մի՛ ըսեր, ատիկա քեզ չի վերաբերիր»։ — Ո՞վ էր այդ մարդ։ Հոս երկար լռութիւն մը։ Պահապանը խուլ ձեւացաւ բոլոր խօսքերուն առջեւ։ Վերջապէս ցած ձայնով ըսաւ. — Երբեք պիտի չտամ անոր անունը, անորմէ բարիք տեսած եմ։ Գերեզմանատան մըտնելով, պահապանը ցոյց տուաւ մեզ այն տեղն ուր չարագործը խոտին մէջ նոր փորուած փոսի մը քով եղեւնիի մը տակ նստեր էր օր մը առաջ, և կրնար տեսնել դրէն բոլոր ներս մտնողներն առանց երբեք տեսնուելու։ Պահապանին ըսուեցաւ թէ անխոհեմութիւն ըրած էր անմիջապէս իմաց չտալով. — Բայց ի՞նչ կ'ըսէք, քաղաքապետութեան քարտուղարին իմաց տուի անմիջապէս։ Կանչուեցաւ քարտուղարը. — «Ա՛հ, Թշուառակա՛նը», պատասխանեց քարտուղարը, եթէ իմաց տուած ըլլար, ձերբակալել կուտայի չարագործը։» Կ'ըսուի թէ պահապանը խելքին տէրը չէ, թէեւ ըսողներ ալ կան թէ ըրածը, թողուցածը գիտցող մարդ է։

—Ռէննի արքեպիսկոպոսին հրամանաւ, այս տարի բովանդակ թեմին մէջ տեղի չունեցան այն հանդիսաւոր թափորներ, որք կ'կատարուէին ամէն տարի Օգս. 15ին, Ս. Կուսին վերափոխման տօնին առթիւ։ Եկեղեցիներուն մէջ յորդոր կ'կարդացուի հաւատացելոց, հանդարտ կենալ դատավարութեան միջոցին։

—Զօր. Մէրսիէ դատ բացաւ որոգագիր և խմբագիր Պուաատոնի դէմ, որ «մարդասպան» պոռացած էր իր երեսին՝ պատերազմական ատեանէն դուրս ելած պահուն։

ՓԱՐԻԶ. — Պոնաբարդեան կուսակցութեան տարեկան հացկերոյթը տեղի ունեցաւ։ Նախագահեց Պառոն Լըկռու։ Հրաւիրեալք բազմաթիւ էին և զուարթ։ Սրահին մէջ կ'գոչէին. «Կեցցէ Տէրուլէտ, կեցցէ բանակ, կեցցէ արքայ», և դրան առջեւ պատկերներ կ'բաշխէին որք կ'ներկայացնէին Վիքթոր Նաբոլէոն իշխանը ձիու վրայ փրանսական զօրավարի համազգեստով։

—Կէռէնի համար ըստ օրինի տաժանակիր աշխատութեան վճիռ պիտի տրուի. և եթէ շարունակէ իր ապստամբութիւնը, և ասկէց սպառնութիւն ալ յառաջ գայ, պատժական օրինաց 304 յօդուածին համեմատ, մահու պատիժ ալ կրնայ որոշուիլ իրեն համար։ Օրինաց այս տրամադրութիւնն հաղորդուեցաւ Կէռէնի, որ ապստամբած է իշխանութեանց դէմ, ինչպէս յայտնի է։ Հակասեմական Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին շրջապատուած է բազմաթիւ ոստիկաններէ, որոց ետեւը կ'գտնուին հետաքրքիրներ, ամէն հասակէ և սեռէ։ Բանակցութեան համար ոստիկանապետ մը դնաց զարկաւ դուռը։ — Ո՞վ էք, ըսաւ ձայն մը դըրան ետեւէն. — Մ. Ժիւլ Կէռէն հո՞դ է, հարցուց ոստիկանապետը։ Պատասխան չկայ, վայրկեան մը կ'անցնի, պատուհան մը կ'բացուի կիսովի, Կէռէն կ'երեւի առաջին յարկէն, և ուժգին ձայնով կ'պոռայ քոմիսէրին. — Զո՞վ կ'ուզէք. — Մ. Ժիւլ Կէռէնը. — Ես եմ. — Պարո՛ն, ձեզ դէմ վճռագիր մ'ունիմ, հաճեցէք իջ.... Քոմիսէրը չկըրցաւ իր հառաչածը լմնցնել։ Ստենտորեան ձայնով, Կէռէն ընդմիջեց զայն, — Կ'մերժե՛մ, կ'մերժե՛մ, կ'մերժե՛մ, պոռաց երեք անգամ։ Քոմիսէրը, շատ պարկեշտ, շատ քաղաքավար, պատասխանեց հանդարտ ձայնով. — Կ'մերժէք։ Ուրեմն վճռագրին մէկ օրինակը ձեզ կ'թողում, և դրան տակէն ներս մտցուց վճռագիրը։ Յետոյ անվրդով ձայնով, ամենախորին լռութեան մէջ ըսաւ. — Պարո՛ն Ժիւլ Կէռէն, կ'իմացնեմ ձեզ թէ այս վայրկենէն սկսեալ, օրէնքին դէմ ապստամբ վիճակի մէջ կ'գտնուիք։ — Պարո՛ն Քոմիսէր, ներեցէք հարցում մը ընեմ, ըսաւ Կէռէն, բանի այժ պիտի գործա՞ծք։ Քոմիսէրը գնաց առանց պատասխանելու, մինչդեռ Կէռէն կը պոռար ուժգին. — Չէք պատասխաներ։ Այն ատեն պիտի կռուինք, և չէնքով շնորհքով։» Ոմանք կ'ծափահարեն, և կին մ'ալ ծաղկեփունջ մը կ'նուիրէ անոր։ Կէռէն ողջունեց բազմութիւնը, և ըսաւ. — «Մնաք բարով, պարո՛նայք։» Քոմիսէրը կառք նստաւ և ոստիկանութեան նախարարին գնաց իր պաշտօնին արդիւնքը զեկուցանելու։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ

ՌԷՆՆ, 18 Օգոստ. — Նիստը բացուեցաւ ժամ 6ին։ Գնդ. Բիքառ շարունակեց իր վկայութիւնը։ Ցուցակին մէջ յիշուած թուղթերուն վրայ մանրագիտական քննութիւն մ'ընելով, կ'ապացուցանէ թէ թնդանօթաձիգ պաշտօնեայ մը իր միտքը այսքան անճիշտ կերպով և անձեռնհասութեամբ պիտի չըբացատրէր։ Ծանօթագիր մը հաղորդող լրտես մը այդ ծանօթագրին պատճէնն ալ դնելու էր. վասն զի Սպայակոյտէն որ և է թուղթ անյայտացած է, և հետեւաբար ցուցակին հեղինակը բնագրեր ղրկած չի կրնար ըլլալ. ասկէ զատ ծանօթագրին նշանակութիւնն ալ բացատրելու էր։ Զոր օրինակ, եթէ գրած ըլլար «Մատաքասքարի վրայ Ուընուռ զօրավարին ռազմագիտական տեղեկութիւնները», այս ծանօթագրին հաղորդումը մեծ ծառայութիւն կ'մատուցանէր օտարին, թէ վաւերական ըլլար։ Միւս կողմէ, ցուցակին երեւան ելած ատենը, պատերազմական պաշտօնատան մէջ ծանօթագիր չկար պահեստի զօրաց վրայ (Բանքէ տը գուվէրթիւռ)։ Գնդ. Բիքառ յետոյ կ'քննէ միւս վաւերաթուղթերը. և մանաւանդ թնդանօթաձգութեան Առձեռն Հրահանգը։ Այս տեսակ Առձեռն Հրահանգի մը մէջ շահեկան բանն են նոր տրամադրութիւնք։ Արդ, ոչ-մասնագէտին համար այս նոր տրամադրութիւնք կ'խեղդուին այն հին շատ մը տրամադրութեանց մէջ, որք միեւնոյն բանն են բոլոր զինուորական կանոնագրութեանց մէջ։ Քանի որ ցուցակին հեղինակը ծանօթագրեր հաղորդելու մասին այնքան շռայլ գտնուած է, ճիշտ պարագան էր որ ծանօթագիր մ'ալ նոր տրամադրութեանց վրայ շինէր, որք այնքան շահեկան պիտի ըլլային իր թղթակցին։ Տրէյֆիւսի պէս թնդանօթաձիգ պաշտօնեայ մը նախորդ Առձեռն Հրահանգին ի հարկէ տեղեակ ըլլալով, դիւրաւ կրնար կատարել այդ աշխատութիւնը։ Ընդհակառակն, ցուցակին հեղինակը կ'առաջարկէ իր թղթակցին որ ինքն անձամբ քաղէ Առձեռն Հրահանգէն ինչ որ կրնայ շահեկան ըլլալ, և ինք կ'առաջարկէ ամբողջապէս ընդօրինակել տալ Առձեռն Հրահանգը։ Ասիկա իր անձեռնհասութիւնը խոստովանիլ է։

Գնդ. Բիքառ ապա կ'քննէ գաղտնի թղթածրարը, որ հաղորդուեցաւ 1894ի պատերազմական Ատենին։ Կ'խնդրէ նախագահէն բերել տալ թղթածրարը, որպէս զի կարենայ բնագիրներուն վրայ խօսիլ։ Նախագահ գնդ. Ժուօ կ'մերժէ այս առաջարկը։ Բիքառ կ'ըսէ թէ, որչափ որ կ'յիշէ, պիտի քննէ հաղորդուած թղթածրարին չորս գաղտնի թուղթերը, որոց հետ կ'գտնուէր մեկնութիւն մը զոր խմբագրած էր Բաղի տը Քլամ, Սանտէր գնդապետէն լսածներուն համեմատ։ Ա. Թուղթն էր նախագիծ մը (Պռուիյօն) օտար լեզուաւ, պատառոտուած և յետոյ կտորներն իրարու բերուած, եւ որ սա՛պէս գրուած է. «Կ'տարակուսիմ, ի՞նչ պէտք է ընել։ Ի՞նչ կրնայ հայթայթել. Թո՛ղ ցոյց տայ իր սպայի վկայագիրը։ Պարզ սպայի մը հետ յարաբերութիւններ ունենալէն օգուտ չկայ»։ Ի՞նչպէս կրնաք այս թուղթը պատշաճեցնել Սպայակոյտի անդամ Տրէյֆիւսի։ Բ. Թուղթն որ և է կարեւորութիւն չունի։ Գ. Թուղթն է «Այս սրիկայ Տ...., որ ինձ յանձնեց ձեզ համար 12 յատակագիծ Բ...ի»։ Գնդ. Բիքառ կ'ապացուցանէ թէ այդ յատակագիծերը չէին վերաբերեր Տրէյֆիւսի դիւանին, թէ անոնք աւելի բարձր դիւանէ մը կ'ելլէին, և խելք չի հասնիր թէ ուրիշ դիւանի մը վերաբերող սպայ մը ինչպէս հոն գացած, դարակը բացած, սառուցաւ թուղթեր վերցուցած է. խոշոր թղթածրարի մը հետ դուրս ելնելու ատեն տեսնուելու վտանգն ալ աչքն առնելով։ Եւ այս ամենքն ընէ միջակ կարեւորութիւն ունեցող վաւերաթուղթի մը համար։ Ասկէց զատ, Տրէյֆիւս եթէ դաւաճանութիւն ըրած ըլլար, օտար կառավարութեան մը համար ա՛յնքան թանկագին անձ մ'եղած կ'ըլլար որ ընդունելի չէ որ այնքան թեթեւօրէն վարուէին իրեն հետ և մինչև իսկ հոգ տանէին անոր անուան սկզբնատառը փոխելու։ Դ. վաւերաթուղթը կ'վերաբերի օտար զինուորական կցորդի մ'ըրած ուղեւորութեան ի Պալ, ուղեւորութիւն որ Բ. դիւանին ծանօթ ըլլալու էր։ Բիքառ կ'ըսէ թէ այս թուղթերէն ո՛չ մէկն կրնայ պատշաճիլ Տրէյֆիւսի։ Յետոյ կ'պատմէ այն քննութիւնը զոր Զօր. Բէլլիէօ կատարած է Էսդերհազիի վրայ, առանց մտքէն անցընելու թէ կրնայ ապացուցանել Էսդերհազիի յանցաւորութիւնը։ Երկարօրէն խօսեցաւ Զօր. Կոնսի պահած լռութեան և անոր թշնամութեան վրայ ամէն անգամ որ անոր կ'հաղորդէր թուղթ մը կամ տեղեկութիւն մը, որ կրնար 1894ի դատը տկարացնել։ Յետոյ կ'քննէ կապոյտ թղթեակը զոր փորձած են քերթել, Էսդերհազիի անունը վերցնելով։ Այս թուղթին վաւերականութիւն անվիճելի է։ Որպէս զի խնդիրը բոլորովին լուսաբանուի, անհրաժեշտ է որ Բաղի տը Քլամ ինքն ալ գայ վկայէ վասն զի ի՛նքն ամէն բանի խառնուած և գլխաւոր դերը խաղցած է։ Գնդ. Բիքառ դատին բոլոր նիւթական ու բարոյական ապացոյցները քննելէ ետք, եզրակացուց Տրէյֆիւսի անմեղութիւնն և Էսդերհազիի յանցաւորութիւնը։

Վաղը Զօր. Մէրսիէ և Ռոժէ պիտի խօսին, հերքելու համար գնդ. Բիքառի վկայութիւնը։ Նիստը վերջանալուն ո՛ և է դէպք չպատահեցաւ։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍՈՒԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վերջին մէկ—երկու շաբթուան մէջ, թէեւ մեր Քոնս.ն ու Երկթ.ն ոչ այնչափ, բայց օտար թուղթերը բաւական ելեւէջներ ունեցան։ Անգլ. Քոնս.ն և Թրանսվալն ինկան և բարձրացան պարբերաբար, իրենց վէճին գրեթէ ամենօրեայ ունեցած տեղատուութեան կամ մակընթացութեան, այսինքն սաստկանալուն կամ պաղելուն համեմատ և դարձեալ ըստ այնմ կ'շարժին։ Սպանիականն առջի տաքութիւնը չունի, երբ ատեն մը գրեթէ ամէն օր վրայ կ'դնէր։ Հիմա քիչ մը շունչ կ'առնէ 61—62ի մէջտեղուանքը, որուն համար կ'ըսուի թէ՝ յուսացուած գինը չկրցաւ ունենալ ֆոնտներուն կարգին մէջ՝ պատերազմէն ետք։ Բայց այս կարծիք քիչ մը չափազանցուած կ'երեւի մեզ։ Ալ ի՞նչ ըլլար։ 29էն մինչեւ 66ի բարձրացաւ պահ մը եւ հիմակ ալ գտնուած գնոյն վրայ ամուր կ'բռնուի, նոյն իսկ իր պատկանած տէրութեան նախարարութենէն աւելի։ Րումէլիի Երկթ.ի արժեթուղթերը նոյնպէս 123—125 Ֆր.ի մէջտեղուանքն են և ամուր կ'բռնուին։ Անցեալ տարի 112 Ֆր. էին այս ատեն, երբ Քոնս.ն ալ դարձեալ 25 ղշ. 13—14 փր. — այսինքն հիմակուանին պէս— էր թէեւ, բայց անցեալ տարուընէ ի վեր երկու կտրոն կտրուեցաւ վրայէն, մէյ մը 1898 Սեպտ. 1 և մէկն ալ 1899 Մարտ 1։ Երկթ.ն ապագայ ունեցող արժեթուղթ մ'է ըստ մեզ, թէեւ տոկոս չունի և միայն վիճակահանութիւն ունի, բայց այս իսկ առաւելութիւն մը պէտք է սեպուի, զի արժեթուղթ մը առանց տոկոս ունենալու 23 Ֆր.էն բարձրացած է 125 և երբեմն մինչեւ 168 Ֆր. մէկ քոփ.ի։

Այս վերջին գնոյն վրայ 25 հատ միայն գործառնութիւն եղած է, եթէ չենք սխալիր, Պէնկլեան Գրասենեակին միջոցաւ. 1895 մայիս 13ին Շր. օրը։ Նոյն օր Քոնս.ն էր 28 ղշ. 31 փր.։ Մեր կարծիքով Երկթ.ին բարձրանալուն ոչ նուազ կ'ազդէ Հանր. Պարտքի Վարչութեան՝ աւելցած գումարով հրապարակէն արժեթուղթ քաշելը։ Նմանապէս Օսմ. Քոնս.ը մին է լաւ ընթացող թուղթերէն։ Թէեւ լրագրութեան համար ներելի չենք սեպեր Սակարանական կարծիքներ տալ, բայց մեր խօսքն օդային—հավա — գործառնութեանց համար չէ, այլ իսկականին—էֆէքթիֆ— համար։

Իբր հաստատաբեր թուղթ (Ռանթ) քանի մը գլխաւոր և կարեւոր ֆոնտներէն մէկն է Օսմանեան Քոնս.ը, որ է՛ն աւելի տոկոս բերող ֆոնտն է։ 100ին 4էն քիչ մ'աւելի։ Որովհետեւ 100ին ճիշտ 4 ըլլալու համար պէտք է 100նոց Քոնս.ին վճարելի ըլլայ 25 անգլ. ոսկի, մինչ հիմակ, ինչպէս ամէն օր կ'տեսնէք, 22.75էն 23ին մէջտեղուանքն է Լոնտոնի հեռագիրը։ Անգլ. Քոնս.ը, Վէլ տը Բաճն կամ Բրէտ Թոնսէ Էժէքսիէն և Փրանս. Ռանթը 100ին 3 հազիւ կ'բերեն։

*** Ֆրանս. Ռանդին վերջերս քիչ մը կտրելուն պատճառն ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ Հանրապետութեան թշնամիներուն աճեցին քանակութեամբ Ռանթ ծախելը։ Հակատրէյֆիւսեան տեսակէտով— «Հայրենասիրութեան համար»—Տրէյֆիւսի խնդրին առած երեւոյթէն և Բարիզի մէջ պատահած դէպքերէն քաջալերուած Հանրապետութեան թշնամիներն, շուէններն ու մանաւանդ կղերն և ասոնց համամիտ սեղանաւորական տուներն և հաստատութիւններն անհատնում թուղթ կ'ծախեն, փոխարէնը հընչուն պահանջելով, և այսու յուսալով տագնապ մը յառաջ բերել և փորձանք մ'ալ աւելցնել կառավարութեան, եւ հետեւաբար Հանրապետութեան գըլխուն։ Բայց կառավարութիւնը կարեւորութիւն անգամ չտուաւ և որչափ «Խնդրանք» եղաւ, ամէնուն ալ «Մատուցում» ըրաւ, անուղղակի կերպով, որով Ռանդն ոչ միայն աւելի չինկաւ այլ և 100 Ֆր. եղաւ նորէն, և թերեւս մինչեւ այս տողերուն հրատարակուելն, ա՛լ աւելի բարձրացած ըլլայ, ինչ որ շատ հաւանական է։

Ահա այս տեսակ արարքներով, Հանրապետութեան հակառակորդները կ'յուսան անոր վարկը կոտրել։ Եւ ասոնք գլխաւորաբար կ'ներշնչուին կղերէն, որ ինչպէս յայտնի է, եղած օրէն ոգւով չափ կ'հակառակի Հանրապետական դրութեան և միշտ խռովութիւն և դժուարութիւն հանել կը նկրտի։

Սպանիացիք ալ, իրենց կղերին երեսէն չէ՞ր որ վերջին սոսկալի պարտութիւնը կրեցին Ամերիկացիներէն։

1894ին ձեռքի տակէ կղերը կ'ջանար Տրէյֆիւսը դատապարտել տալու։ Հիմակ ալ տարբեր ընթացք մը բռնած է, այսինքն Բոմբը փը Բօմբ։ Հիմակ եթէ Տրէյֆիւս անպարտ արձակուի, ուրախութեամբ պիտի լսեն, և ի լուր ժողովրդեան պիտի ծանուցանեն «Անցեալին մէջ Հանրապետութեան անարդարութիւնն և իր վարչութեան ապիկարութիւնը», այսու ուզելով հասկցնել ժողովուրդին թէ Հանրապետ. դրութեան յարգ ու վարկն ինչ մակարդակ ունին։

Թէեւ քիչ մը շեղեցանք բուն նիւթէն, սակայն սոյն քանի մը տողերը պէտք էին մեր կարծիքով, բացատրութեան համար, ի բուժումն զայթակղեալ մտաց ամէն անոնց՝ որք ֆրանս. Ռանդ ունէին և վերջին փոքր անկումներէն թերեւս պղտորեցաւ իրենց միտքը։ Ահա այս էր այդ յարգի թուղթին իյնալուն վտանգիկ պատճառը։ Ռանդին, Օսմ. Քոնս.ին, Անգլ. Քոնս.ին, Քրէտի Փոնսիէին և այլ ասոնց նման թուղթերուն անկումներէն չի վախցուիր։ Անոնք վտանգիկ միայն կրնան ըլլալ։ Մ.

—Այսօր թէեւ միւս թուղթերը նոյն՝ սակայն Ֆռանս. Ռանդն 7 սնդ. աւելի վեր է, որով տակաւ կ'գտնէ իր նախկին վիճակը։

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ռ.	25 16
Ամէնէն բարձր գին	»	25 16 1/2
Ամէնէն վար գին	»	25 15
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	123 3/4
Ամէնէն բարձր գին	»	123 3/4
Ամէնէն վար գին	»	123 5/8

ԲԱՑՈՒՄ 7/19 Օգոստոս.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ռ.	25 15
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	123 3/4
Քռէտի Ժէնէրալ Օթթոմ.	Օ. Ռ.	2 35
Սօս. Օթ. Շամէ է Վալ.	Ա. Ռ.	3 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ռ	4 08
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	645 —
» Ժուխանա	»	240 —
» պարտաթ.	Ֆր.	486 —
Անատօլուի եկմ. պարտթ.	»	512 —
» » բժնթ.	Ա. Ռ.	9 10
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	Ֆր.	300 —
Քարափ Իզմիրի	»	— —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	481 —
Եգիպտ. Քրէտի Փօնսիէ	»	266 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ռ.	— 50
« ութ օրուան	»	1 50
Րումէլի Երկթ. »	Ֆր.	1 50
» » Բ.	»	— —

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

20 փրանքնոց	ղրշ.	87 11
Անգլիական ոսկի	»	109 38
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 10
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 —
Քրիմեց	»	51 05
Մէթալիք	»	99 —
Րուպլ Թղթադրամ	»	8 59

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109 15
Բարիզ 3 »	Ֆր.	23 03 3/4
Ֆիորին մանաթ	ղրշ.	10 95

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 18 Օգոստ.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Բ.	Ա. Ռ.	46 25
» » » Գ.	»	26 50
» » » Դ.) բաց.	»	22 87
) գոց.	»	22 87
Փոխառութիւն Դասասյա	»	82 —
» Օսմ. 3 1/2 %	»	99 —
Տէֆանս Լօն, Նոր փոխ".	»	103 50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	12 75
Այտընի երկաթուղի	»	10 50
Եգիպտական միացեալ	»	106 12
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	106 25
Հելլենական 5 %	»	41 50
Մոնօբոլ Հելլենական 4 %	»	49 50
Ռանթ » 4 %	»	35 50
Պուլկ. Փոխառ. 6 % 1888	»	89 75
» Նոր » 6 % 1892	»	90 —
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 47 1/2
Դրամազեղչ	»	3 50

ՊԷՐԼԻՆ, 18 Օգոստ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	99 40
Րումէլիի Երկաթուղի	»	125 50
Անատ. Երկ. պարտաթուղթ	»	100 10
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 46

ՓԱՐԻԶ, 18 Օգոստ.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.) բաց.	ղրշ.	23 35
) գոց.	»	23 32
» » » Գ.	»	26 80
Օսմանիյէ	»	426 75
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	125 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	571 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	100 07
Քռէտի Լիօնէ	»	957 —
Պանք տը Բարի	»	1040 —
Իտալական Ռանթ	»	92 55
Սպանիական արտաքին	»	60 52
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 25 1/2
Դրամազեղչ	»	3 —

ՎԻԷՆՆԱ, 18 Օգոստ.

Փոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիօր.	47 85
» Լոնտոնի վրայ	»	120 80
Րումէլիի Երկաթուղի	»	61 80
Օսմ. Ռէժի	»	141 —

ԱՆԳԼԻՈՅ Պանքային շաբաթական հաշուեկշռէն կ'երեւի թէ մետաղադրամն աւելցած է 679,000, առեւտրական թուղթերը պակսած են 466,000 և պանքատոմսերու պահեստն աւելցած է 1,005,000 ոսկի, որով պահեստից համեմատութիւնն է 43.34։

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000 000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 13 959 969
ՀԱՍՈՅԹ 1898 ՏԱՐԻՈՅ 2,954,793

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,303,700
ՀԱՍՈՅԹ 1898 ՏԱՐԻՈՅ 1,129,500

Ընկերութիւնք իրենց Կ. Պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջնորդութեամբ կ'ստանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագին սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատմամբ այն շօշափելի ապահովութեան զոր կ'ընծայեն իրենց գրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն առատութեամբ։ —Նաեւ երբ աղէտք հասնի իրենց հաստատութեան, միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ վճարած գումարնին 31 000,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ շոգենաւաց եւ առագաստանաւաց մէջի ապրանքներն եւ դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 21 եւ 22 կր. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Բ. ՄԵՐՈՒՊԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն մարդ գիտէ որ ջղային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորաբար մարմինի ու մտքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէ, հիւծումէ եւ ամէն կարգի զեղծումներէ։ Ջղային հիւանդութիւնները բուժելու համար մինչեւ ցարդ հնարուած դեղերն անբաւական եղած են իրենցմէ սպասուած արդիւնքն արտայայտելու, անոր համար որ վերոյիշեալ դեղերը ջիղերուն բնական ոյժը չը կորսնցնելու նպատակով միայն պատրաստուած են։ Բարիզի առաջնակարգ բրոֆեսօրներէն Պ. ԲՐԻՒՆԻԷ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՕԶԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ անունով, որ ոչ միայն տկարացած ջիղերը կը զօրացնէ, այլ բնական ոյժէն զատ նոր ոյժ կուտայ անոնց, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են ջիղերը, ճիշդ մի եւ նոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՕԶԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷՆ։ Երեւակայական կերպով ստանալու եւ ջիղերուն ի՛նչ աստիճան զօրացած ըլլալը հասկնալու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն։

Կէս գլխու ցաւը, ջղային հազը, երեսի ջիղերուն ցաւերը, անքնութիւնը, ջղային տկարութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, սրտի բաբախումը, ոյժաթափութիւնն եւ ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները հիմնապէս կը բժշկուին ՆԷՕՐՕԶԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷով, որ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։ 52—7

ԱՆԱՐԱՏ ՄԵԼԻՍԻ ՋՈՒՐԻՆ ՀԻԱՆԱԼԻ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՆՇԱՆ ՁԻՈՐ ՊՈՒՐԺԻ (ՖՐԱՆՍԱ) ԱԲԲԱՅԱՐԱՆԻՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՄԷԼԻՍԱՅԻ ՋՈՒՐԸ

ՊՈՒՐԺԻ, այն գերազոյն ջուրը, հասարակ հիւանդութեանց մեծ մասին համար ունեցած բուժիչ ազդեցիկ յատկութիւններովն եւ ազդեցութեամբը նշանաւոր եղած է արդէն ամէն տեղ. գովել զայն աւելորդ է, ուստի բաւական կ'համարիմք միայն ցուցնել բազմաթիւ պարագաներ, որ օգտակար պիտի ըլլան արդեամբ։

Սրտի եւ ջղային հիւանդութեանց, անմարսողութեան, փսխումի, գլխու ցաւի, սրտի ճնշման (չարընթը), ջղացաւի, կաթուածի, անդամալուծութեան, անզգայութեան, անզօրութեան, մարմնոյ, եւ խիթի (սանճը) համար։ Գործածեցէք ՊՈՒՐԺԻ անարատ Մէլիսի ջուրը. նոյնպէս գործածեցէք հաճախակի հիւանդութեանց դէմ, որոց ամենադաժան մէկն է. բաց աստի, այն ամէն ծովային ճամբորդներ չպիտի ունենան ծովախտ (ծովէ բռնուիլ) տկարութիւնը, եթէ գործածեն այս հիանալի կազդուրիչը։

Ծանօթութիւն. —Մէլիսի ջուր կամ [մէլիսէ բուզը] անուան ներքեւ [illegible] կեղծ հեղուկներ. այնպիսիներէ զգուշանալու համար [illegible] շիշի վրայ վերեւ դրուած [illegible] մաքսային [illegible] պահանջել։

Կ'ծախուի գլխաւոր դեղարաններն եւ դեղավաճառներն [illegible] շիշն 5 ղշ։

Ընդհանուր կեդրոնատեղին է, Կ. Պոլիս, [illegible] Ֆնտրգըլեան Խան։ 20—2

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐԷՆ կ'խնդրուի թղթին միայն մէ՛կ երեսին վրայ գրել։ Երկու երեսի վրայ գրուածները մեծ դժուարութիւն եւ յապաղում կ'պատճառեն։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճ. 6ամս. 3½. 3ամս. 2 Մճ.— Կ. Պոլսոյ համար 3ամս. 36 ղշ։ Արտասահման 40 ֆր. 6ամս. 20. 3ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բօսթ Լօքալէ։— Մասնավճար կ'ընդունուի։

ԼՕԳՈՒՄ ՇԱՔԱՐԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԱՄԵԱՆ

Կ. Պոլիս Էսկի Զաղբիէ ճամբա Թիւ 57

Ֆլանէլներ, Ֆրանէլներ, պատէմիլի, սավէլներ լօգումներ, սունճուղներ եւ շաքարեղէններ արհեստին կատարեալ պահանջումով կ'պատրաստուին այս վաճառատան մէջ։ Գաւառներէ շաքարեղէնի պէտք ունեցողներ եւ փափկանաշակ անձինք ամէն կերպով գոհ պիտի մնան այս լօգումի գործարանը դիմելով։ Գիներն յոյժ դիւրամատչելի։

Տաքերուն սկսելէն ի վեր, Ալամեան կ'վաճառէ նաեւ Գարագուլագի պաղ ջուր, լիմոնատ, եւ զանազան ըմպելի օշարակներ։

ԱԶԴ. —Պատիւ ունիմ ծանուցանել՝ թէ բազում տարիներէ ի վեր ջանք ու աշխատութիւնք նուիրած եմ ապահովագրական ընդհանուր ընկերութեանց, եւ վերջերս գործատեղիս փոխադրած եմ, Կ. Պոլիս Պահճէ-գաբու Աստրէհան Թղթատան վերի յարկի սենեակներն [որոց մուտքն է կից աղբիւրի քովի դռնէն]։

Կեանքի ապահովագրութեան փափաքող մանրամասն տեղեկութիւն ստանալով, աւելի օգտակար ծանօթութիւններ պիտի գտնեն եւ պիտի համոզուին՝ թէ լուսաւոր գաղափարով ապրիլը ո՛րքան բարի ապագայ կ'բերէ։ Իսկ ազգէն մօտ ապրելով ո՛րքան դժբախտ կ'ըլլան, մանաւանդ երբ գաւակաց տէր մարդ մը անկարեւոր համարէ աշխարհի նորահնար ամենաօգտակար միջոցները։ Իբրեւ մարդասիրական պարտականութիւն, կ'հրաւիրեմ ազնիւ հասարակութիւնն ապահովագրութիւն կենաց՝ մանրամասն տեղեկութիւններն ալ ձրի հաղորդելով։ Ամէն զոհողութիւնք ի գործ պիտի դնեմ գոհացնելու կեանքի ապահովագրութեան փափաքողներն։

Բաց ի Ուրբաթ օրերէ ամէն օր [Ը. Թ.] առաւօտէ մինչեւ ժամը 6 պատրաստ եմ ընդունիլ ազնիւ փափաքող անձինք։ Գործակալ

Հրդեհի եւ կենաց ապահովագրական ընկերութեանց

50—33 ՄԻՀՐԱՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈԴՈՍԹՈՅԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ՎԱՆՔԻՆ.— Յառաջիկայ Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Թաղ. Խորհուրդս վանքին մէջ ուխտաւորներուն ամէն տեսակ դիւրութիւններ ընծայելու հոգ տարած է, Շոգենաւային երթեւեկութիւններն այս տարի ամէն ժամանակէ աւելի դիւրացած են եւ շատ նպաստաւոր են ուխտաւորներուն։ Ուստի կ'հրաւիրուին մեր մօտակայ եւ հեռակայ բազմաթիւ բարեպաշտ ժողովուրդներ, որ փութան նպաստաւոր առիթներէն օգտուիլ, իրենց այնքան սրտով փափաքած ուխտը Ս. Թադէոսին ընելու։

Թաղ. Խորհուրդ Ս. Թադ. Թաղի

3—2 [Կոկ.]

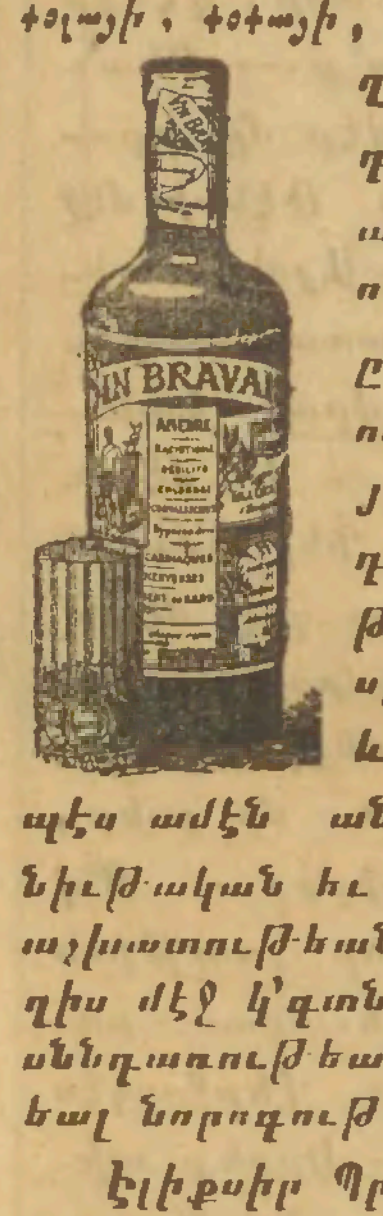
VIN & ELIXIR BRAVAIS

ՊՐԱՎԷԻ ԳԻՆԻ ԵՒ ԷԼԻՔՍԻՐ

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՐԱՎԷԻ ԳԻՆԻՈՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ավընիւ տը լ'Օբէրա, է Բարիզ

Մինչեւ այսօր փորձուած կազդուրիչներուն ամէնէն աւելի ազդուներն։

Այս ըմպելիներ, պատրաստուած [illegible] բաղադրութեամբ, կ'յարդարեն մի թանկագին անդեղայ, յանձնարարուած ամէն բժիշկներէ ընդդէմ անարիւնութեան, ուժասպառութեան, ջղային հիւանդութեան, դժուարին ապաքինութեան, սրտի եւ ստամոքսի հիւանդութեանց։ Մերք եւ տղայք եւ ընդհանրապէս ամէն անոնք որք կ'տառապին նիւթական եւ բարոյական չափազանց աշխատութեան հետեւանքով այս դեղին մէջ կ'գտնեն մի զօրեղ օգնական սննդառութեան եւ ոյժերու կատարեալ նորոգութեան։

Էլիքսիր Պրավէն, ընտիր ճերմակ քիւրասօյով չինուած, ախորժահամ մի ըմպելի լինելով հանդերձ, միանգամայն մարսողական դեղ մ'է, յարմարագոյն անոնց որ կ'տառապին դժուարամարսութեամբ։ Իր կազդուրիչ զօրութեամբ կ'վերահաստատէ ստամոքսին առողջութիւնն եւ կ'դիւրացնէ դժուարին մարսողութիւնը։ Կ'ծախուի Պոլսոյ ամէն դեղավաճառներու եւ լաւ դեղագործներու խանութները։

ԱԶԳԻՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ՄԸ

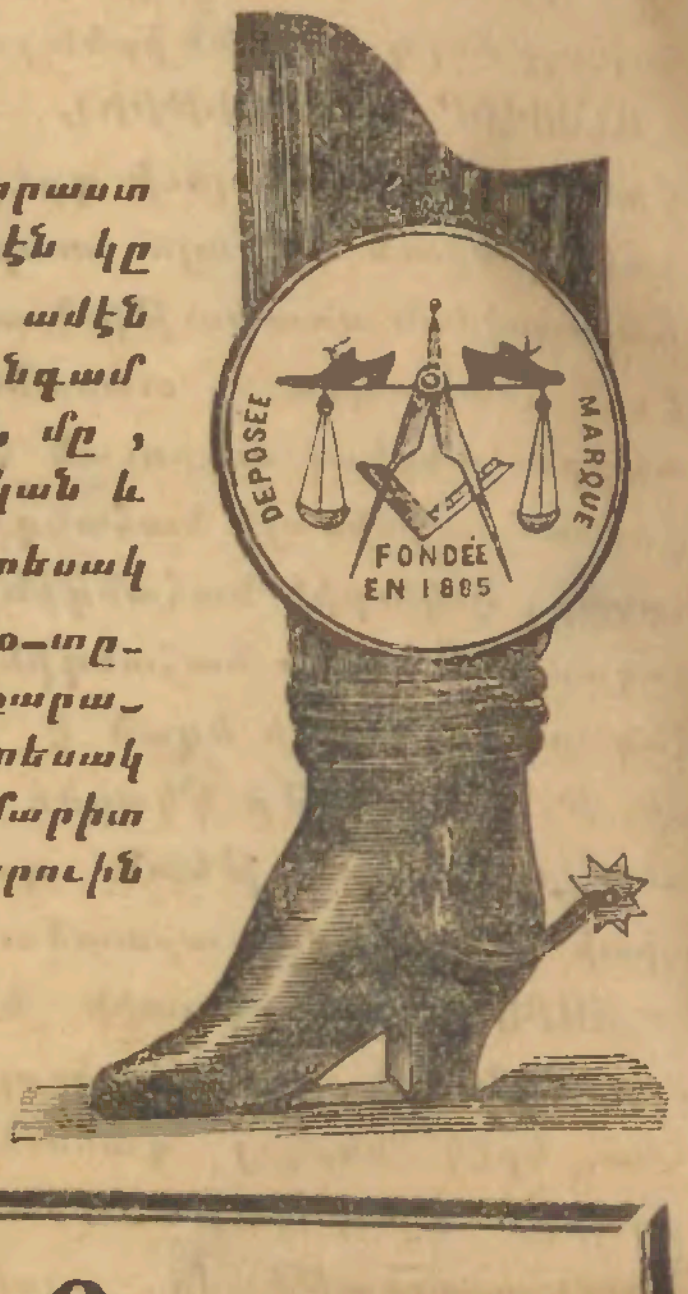
Մաքրողականի մը եթէ պէտք ունիք եւ կը փափաքիք առանց նեղութեան խմել անմիջական ազդեցութեամբ, թողէք Եանօսի նման զզուեցուցիչ ջուրերն ու դեղերն, որոց մեծագոյն մասը կեղծ են, ու փութացէք գնել

VILLACABRAS

աշխարհահռչակ մաքրողականն, որ բնական աղբիւրներէն Բասդէօսեան դրութեամբ զտուած յստակ ջուր մ'է եւ շատ դիւրաւ կը խմուի։ Ազդեցութիւն անմիջական։ ՎԻԼԼԱԳԱԲՐԱՆ ուրիշ լուծողական ջուրերու նման ոչ խիթ եւ ոչ անհանգստութիւն կը պատճառէ։ Առտուն անօթի, ջուրի գաւաթ մը ՎԻԼԼԱԳԱԲՐԱՆ՝ տասը վայրկեան ընդմիջումով երկու անգամէն կէս առ կէս խմել, բաւական է կատարելապէս մաքրուելու։ Պնդութիւն, գլխացաւ եւ ստամոքսի խանգարում ունեցողներ, մանաւանդ նստողական կեանք վարող անձինք, եթէ ամէն առտու թէյի կամ գինիի գաւաթ մը Վիլլաքապրա խմեն, կ'ազատին պնդութենէն եւ անոր հետեւանք հիւանդութիւններէն։

Կ'ծախուի ամէն դեղարաններու եւ դեղավաճառատուններու մէջ։ 26—7

ՊՕՂՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Որ 16 տարիէ ի վեր Ղալաթիոյ եւ Բերայի պատրաստ կօշիկի վաճառատանց իր սեպհական գործարանէն կը հայթայթէր եւրոպական նիւթերով պատրաստուած ամէն տեսակ կօշիկ արանց, կանանց եւ տղայոց, այս անգամ բացած է ի Ղալաթիա ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ մը, ուր նաեւ միշտ պատրաստ կը գտնուի Ֆրանսական եւ անգլիական գործարաններէ բերուած ամէն տեսակ կօշիկ, ամէն տեսակ կաշիէ եւ լաթէ կօշիկներ, Բօ-տը-Սիւէտ լուստրին, վիտելօ, կլասէ, այծի մորթ, քարամանտօլ, եւ մետաքս, նաեւ զուտ քթանէ ամէն տեսակ ամէն գոյն, կտորով եւ պարզ կիսակօշիկներ։ Ճշմարիտ կարով եւ քամով։ Ցանձնարարութիւնք կը կատարուին նաեւ չափու վրայ։

ԲԱՐԵԶԵՒՈՒԹԻՒՆ, ՏՈԿՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

50—17 [Բարաքէօյ, պօղաղքէսէն փողոց Թիւ 15.]

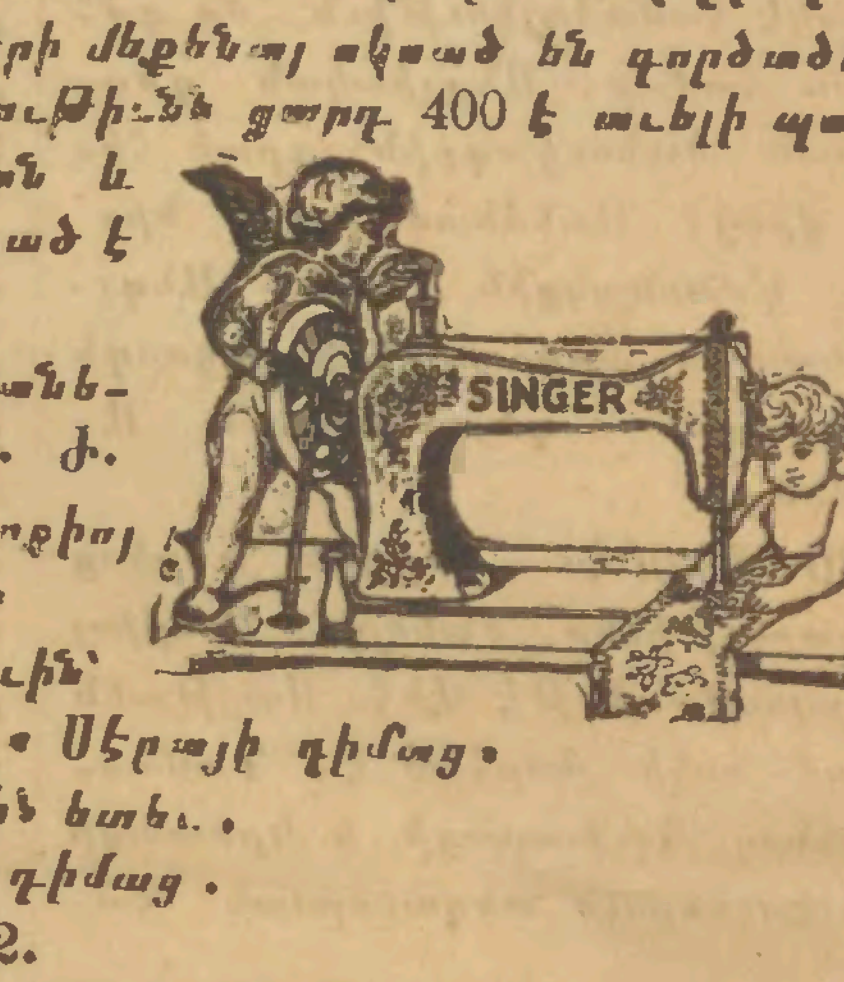
ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Ժ. ՆԱՅՏԼԻՆԿԸՐ

Սինկէրի կարի մեքենաներ զատ առնել պաշտպանեալ ապահովութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, եւ բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարներն լեկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական եւ չքնաղ մեդալ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Արեւելքի մէջ Սինկէրի մեքենաներուն միակ ներկայացուցիչն է Մ. Ժ. Նայտլինկեր, որ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին՝ Բերա, Շիշլի ճամբայ, Ղալաթ. Սէրայի դիմաց.

Ղալաթիա) Սինկէր խան, Թիւնէլին եառւ.
) Թրամվայի կայարանին դիմաց.

Ստամպօլ) Սուլթան Համամ Թիւ 2.
) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Սթասիոնին դիմաց Թիւ 13.

Կեղծերէն զգուշանալու համար վրիկաննին ուշադրութիւն ընելու է։

ՏՕՔԹ. Յ. ԱՐԱՊԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԲԱՐԻԶԻ

Ի Սէրէ տը Բէրա, Թիւ 1

Երկարամեայ յաջողութեամբ կը հետեւի ատամնաբուժական հին սկզբունքին՝ որ է՝ կեղծ ակռայի համար պէտք եղած տեղն օդակ (քռոչէ) եւ պէտք եղած տեղն ալ՝ քիմք գործածել։ Այս է մինչեւ ցարդ ընդունուած ապահովագոյն մեթոդը։ Դարմանում բերնի եւ ակռայի ամէն տեսակ հիւանդութեանց։ Աղքատաց ձրի ատամնահանութիւն։ Ամէն օր կ'ընդունի ժամ 9 էն 5, (Ը. Ե.)։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճտ. 6 ամս. 3½. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ։ Արտասահման 40 ֆր. 6ամս 20, 3ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բօսթ Լօքալէ։

[illegible] Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ

Ա՛ն որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

[illegible]

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Նօ 23, 25, Պօղը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (4)

ՆԱՆԹԱՍ

ԿԱՄ

ԿԱՄՔԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ՝ ՍԻՐՈՅ ՄԷՋ

Ա.

—Բայց ի՞նչ հարկ սաստիկ անօգուտ խօսքեր ընել։ Երկուքս ալ անանկ նեղ ճամբէ մը կ'մտնենք կենաց մէջ ուր ծաղիկներ սփռուած չեն. միայն բան մը կ'խնդրեմ ձեզմէ, Տիկին, ձեզի թողած ազատութիւնս չարաչար չգործածէք եւ միջամտելու պէտք չունենամ։

—Պարո՛ն, ըսաւ Ֆլավի, հպարտութիւնը վիրաւորուած զգալով, բայց Նանթաս յարգանօք խոնարհութիւն մ'ըրաւ, աղաչելով որ չվշտանայ։ Իրենց կացութիւնը շատ փափուկ էր, երկուքն ալ պարտաւոր էին հեռի կենալ կարգ մը ակնարկութիւններ ընելէ, որոնք համաձայնութիւնն անկարելի պիտի ընէին իրենց մէջ։

Օրիորդ Շուէն երկրորդ անգամ տեսնուելով, Ֆլավիի յանցանքը պատմած էր. զայն հրապուրողին անունն էր Պարոն Տէֆօնտիթ, դպրոցի ընկերուհիներէն մէկուն ամուսինը։ Օր. Ֆլավի գիւղ գացած էր ամիս մ'անոնց տունն անցընելու եւ գիշեր մը ինքզինքն այս մարդուն բազկացը մէջ գտած էր, առանց գիտնալու։ Օրիորդ Շուէն մինչեւ անգամ կ'ըսէր թէ բռնի եղած է։ Ցանկարծ Նանթաս բարեկամական չարժում մ'ունեցաւ, ճիշդ այն մարդոց պէս, որք ոյժ մը կ'զգան իրենց մէջ, եւ բարեմիտ երեւնալու գիտումով,

—Տիկի՛ն, ըսաւ, կարելի է որ կը սխալիք երբ առաջին տեսութեամբ զիրար ատենք. գուցէ օր մը համաձայնինք... կ'տեսնեմ որ զիս կ'արհամարհէք, բայց պատմութիւնս չէք գիտեր։

Սկսաւ եռանդով մը պատմել կրած վիշտերը. ըսաւ թէ որեւէ արգելքէ չէր վախնար, ինք զօրաւոր էր, պիտի կրնար ամէն բանի յաղթել, եւ երջանիկ ըլլալ։

—Մի՛ կարծէք թէ, յարեց, ստորին շահախնդիր մ'եմ։ Ստակի համար ծախուած չեմ, ստակը կ'առնեմ իբր բարձրանալու միջոց մը։

Ո՛հ, եթէ գիտնայիք թէ ի՛նչեր կը դառնան սրտիս մէջ, եթէ գիտնայիք թէ ի՛նչ գիշերներ անցուցած եմ միեւնոյն երազներով օրօրուած, այն ատեն պիտի հասկնայիք, եւ գուցէ պարծանք մը պիտի համարէիք թեւս կրթնելով ըսելու թէ դուք կ'մատակարարէք այն միջոցները, որոցմով բան մը պիտի ըլլամ։

Ֆլավի մունջ կ'ըլլէր, երեսին մէկ գիծը անգամ չէր չարժեր։ Նանթաս ալ երեք օրէ ի վեր այս հարցումը կ'ուղղէր իրենց թէ առանց պատասխան մը գտնելու, արդեօք օրիորդ Շուէնի առաջարկն ընդունելու միջոցին պատուհանէն գիտա՞ծ էր զինքը։ Մինչեւ անգամ աս կարծիքն ալ ունեցաւ թէ կարելի էր զինքը սիրել եթէ առաջին անգամ դատարակուհիին առաջարկը մերժէր։

Լռեց. եւ Ֆլավի անտարբեր կեցած էր, երբ թէ այս խօսքերը լսած չէր, չոր կերպով կրկնեց,

—Ասանկ, պարոն, անունով միայն էրիկս ես, կատարելապէս անջատ կեանք, բացարձակ ազատութիւն։

Նանթաս ալ իսկոյն յարգանօք գլուխը մը ընող մարդու մը ձայնով պատասխանեց,

—Ընդունուած է, Տիկին, եւ մեկնեցաւ ինքզինքէն դժգոհ, ինչո՞ւ այս կինը համոզելու փափաք զգացած էր, նէ շատ գեղեցիկ էր, լաւագոյն էր որ զիրար չճանչնային, որովհետեւ կրնար իր կենաց ասպարէզին մէջ խոչընդոտ մ'ըլլալ։

Գ.

Տասն տարի անցած է։ Առաւօտ մը Նանթաս այն սենեկին մէջ կ'գտնուէր, ուր Պարոն Տանվիլիէ, իրենց առաջին տեսակցութեան օրը, այնչափ խիստ կերպով ընդունած էր զինքը։

Հիմակ այս սենեակն իրն էր՝ Պարոնն, աղջիկը եւ փեսային հետ հաշտուելէն ի վեր, ապարանքը թողած եւ պարտէզին ծայրը Պօն փողոցին վրայ քեօշկը կ'բնակէր։

Տասն տարուան մէջ, Նանթաս առեւտրական բոլոր ձեռնարկներու խառնուելով, մեծ դիրք մը բռնած եւ շատ հարստութեան տէր եղած էր։ Բայց իր փառասիրութիւնը գոհ չէր, կ'ուզէր քաղաքական դեր ալ խաղալ եւ յաջողեցաւ գաւառի մը երեսփոխան ընտրուիլ, ուր շատ ագարակներ ունէր։ Կայսրութեան առաջին օրոցն էր. Օրէնսդիր ժողովը մտնելուն պէս, ապագայ ելեւմտից նախարար ճանչցուեցաւ։

Այս ճիւղին մէջ իր մասնագիտութեամբ, եւ առեւտրականութեան մէջ ունեցած յաջողակութեամբ ամէն օր աւելի մեծ կարեւորութիւն կ'ստանար։

Ելմտական խնդիրներու մէջ անձնական գաղափարներ ունէր որոնք մեծ աղմուկ կ'հանէին, եւ կառավարութեան ալ մեծ մտմտուք կ'պատճառէին։

Այն առաւօտ Նանթաս շատ զբաղած էր. ապարանքին առաջին յարկին ուր գետեղած էր գրասենեակները, մեծ ոգեւորութիւն մը կ'տիրէր։ Պաշտօնեաներուն խումբերը, ոմանք դռնապանները եւ եռին անշարժ, ոմանք ալ կ'երթային կուգային, դռները միշտ բանալով գոցելով։ Բացուած տոպրակներէ սեղաններու վրայ թափուած ոսկիներուն անընդհատ ձայնը կ'լսուէր։

Նախասրահին մէջ, զատ բազմութիւն մ'ալ կար միշտ աղերսարկուներու, միջնորդներու, քաղաքագէտներու. վերջապէս բոլոր Բարիզ այս զօրութեան առջեւ ծունր կ'դնէր։

Շատ անգամ բարձրաստիճան անձեր ժամ մը համբերութեամբ կ'սպասէին հոն։ Նա գրասեղանին առջեւ նստած, գաւառներու եւ օտար երկիրներու հետ կ'թղթակցէր, եւ վերջապէս, ուժի իր նախկին երազը, իրականութիւն գտնելով, ինքզինքը վիթխարի մեքենայի մը հանճարեղ չարժիչը կ'զգար։

Նանթաս զանգակը հնչեցուց, ու սենեկապան մը անմիջապէս ներս մտաւ։

—Ժերմէն, ըսաւ, գիտե՞ս արդեօք թէ տիկինը վերադարձած է։

Այս միջոցին շատ տխուր էր. սենեկապանը պատասխանեց թէ չգիտեր, ուստի իրեն պատուիրեց որ սենեկապանուհին կանչէ, բայց Ժերմէն չէր հեռանար։

—Ներեցէք, Պարոն, ըսաւ, Օրէնսդիր ժողովոյ Պարոն նախագահը կ'ուզէ ներս գալ։

—Աղէ՛կ, թող գայ, ըսաւ, սրտանեղութեան չարժում մ'ընելով, դուն ալ ըսածս մի՛ մոռնար։

Պիւտճէի գլխաւոր մէկ կէտին նկատմամբ, Նանթասի երկու օր առաջ ըրած ատենաբանութիւնն, այնչափ մեծ տպաւորութիւն առաջ բերած էր ժողովականներուն վրայ, որ այն խնդրոյն պարզաբանութիւնը յատուկ մասնաժողովի մը յանձնուած էր։

Ժողովէն վերջը, լուր մը տարածուած էր թէ ելեւմտից նախարարը պիտի հրաժարի, եւ այս երիտասարդ երեսփոխանը կ'նկատէին իբր յաջորդ։

Նա ուսերը կ'թոթուէր, դեռ բան մը եղած չէր, քանի մը գլխաւոր կէտերու վրայ միայն պզտիկ տեսակցութիւն մ'ունեցած էր կայսեր հետ։ Բայց Օրէնսդիր ժողովի նախագահին այցելութիւնը մեծ նշանակութիւն ունէր։

Զինք ճնշող մտմտուքները թօթափելու աշխատելով, ոտք ելաւ եւ գնաց նախագահին ձեռքը սեղմեց։

—Ա՜հ, պարոն դուքս, ըսաւ բիւր ներողութիւն, ձեր հոն ըլլալը չէի գիտեր... ձեր ըրած պատիւէն շատ կ'զգածուիմ։

Վայրկեան մը սովորական բաներու վրայ խօսակցելէ վերջ, նախագահը, առանց որոշ բան մը յայտնելու, իմացուց թէ կայսեր կողմէն զրկուած էր, հասկնալու համար թէ պիտի ընդունէ՞ր ելմտական նախարարութիւնը, եւ ի՞նչ ծրագրով։

Նանթաս բոլորովին պաղարիւնութեամբ իր պայմաններն առաջարկեց, բայց երեւանց որչափ ալ անտարբեր երեւէր, այս ծրագրուած յաղթանակը ներքնապէս կ'զգլխէր զինք։

Սանդուխին վերջին աստիճանը կոխած՝ գագաթը կ'հասնէր, քայլ մ'եւս, բոլոր գլուխները իր ոտքն պիտի խոնարհէին։

Եւ մինչդեռ նախագահը խօսքը կ'վերջացնէր ծրագիրն ուղղակի կայսեր պիտի ներկայացնեմ ըսելով, պզտիկ դուռ մը բացուեցաւ եւ Տիկնոջ սենեկապանուհին երեւցաւ։

Նանթասի երեսի գոյնը յանկարծ նետեց եւ չկրցաւ խօսքը վերջացնել։ Վազելով դէպի կնոջ մօտեցաւ, ներեցէք, Պարոն դուքս, մրմնջելով։

Եւ ցած ձայնով սկսաւ հարցումներ ընել։ Տիկինը կանուխ դուրս ելա՞ծ էր։ Ըսա՞ծ էր թէ ու՞ր պիտի երթայ։ Ե՞րբ պիտի վերադառնար։ Սենեկապանուհին անորոշ պատասխաններ կ'ուտար։

(Շար. յաջ. թ.)